

ásně Františka Táborského

SALONNÍ
BIBLIOTÉKA

REDAKTOR:

FERDINAND SCHULZ

ČÍSLO XXXV

BÁSNĚ FRANTIŠKA TÁBORSKÉHO

V PRAZE
NAKLADATELSTVÍ J. OTTO KNIHTISKÁRNA
1884

BÁSNĚ

FRANTIŠKA TÁBORSKÉHO

(1876—1883)

V PRAZE
NAKLADATELSTVÍ J. OTTO KNIHTISKÁRNA
1884

PAMÁTCE

HYNKA BABIČKY

a

JOSEFA VEČEŘE

milých druhů svých.

LIBRARY
SEP 1 6 2004
UNIVE

OBSAH.

Strana

Audience 1

I.

Sněží, sněží 19
Zasněžená země 20
Hostýnské zvony 23
Osení 24
Jedlím 25
Při dychánku 26
Žalm 31
Matce 33
Za soumraku 34
Což mě bolí? 35
Dumka 36
U hrobů svých druhů 37
Noli turbare circulos meos! 38
Vykoupení 39
Klekání 45
Geniovi 47
Na omluvu 50

II.

Bouřná noc 53
Moravě 56
Na Hostýně I—II. 58
Tatry: Mater Dolorosa 67
Ranní oběť 70
Deštný oblak 71
Mluva skal 72
Vodopád Lesné 73
Pod Grotgerovu »Slavii« 74

Strana

Prostý motiv 75
Jen orlem být! 76
Červánky ranní 78
Přemožení 79
Až umru 82

III.

Jaro 85
V lese 89
Přišla ke mně láska 90
Na můj svátek 92
Ozvěna I—XV. 94
Andante I—II. 109
Dumka 111
Při dychánku 112
Je-li možno? 115
Serenada 117
Píseň 119
Poutnická 120
Prší, prší 122
Maliny 123
Sen 124
Znělky I—IX. 125
Co to? 134
Vzpomínka 135
Dissonance I—III. 142
Ticho na Tatrách 145
Do album 147

IV.

Několik dojmů z Podtatranska I—IX. 151

V.

Večer 175
Svítání 177
Jitro 178
Poledne 190
Ad astra! 201

Audience.

I.

Předsíň hvězdného sídla Poesie.

Básník:

Ó srdce bouřlivé! Jen tiše!
Jsi na prahu již hvězdné říše.
Však ještě ne, vždyť brána zavřena,
jen někde hvězda plá, síň zastřena.
Ó vzmuž se, duchu můj, svou sílu zjev,
však šel jsi úskalím a pěl jsi zpěv!

(Tluče na bránu.)

Klíčník (dívaje se okénkem):

Tu opět jeden. Aby čert to vzal,
vše veršotepce do jednoho spral!
Verš sotva usmolí on, kopu rýmů,
a již k nám pádí s hlavou plnou dýmu.
Hu, zimnici už cítím, suchou rýmu.

(Otevře bránu. Z hloubi otevřeného nebe slyšeti zpěv za zvuků harf. Viděti plápol hvězd.)

Co byste chtěl?

Básník:

Chci jíti dál —
Ó, zpěve vznešený, vy světla čarovná,
ty stánku svatý, kde všech světů královna —

Klíčník:

Pán s naší paní mluvit by si přál?

Básník:

Tak jest. Nuž nedej déle čekat!

Klíčník:

Nu, neračte se slov mých lekat,
když povím Vám, že Její Excellence
vznešená paní přímé audience
od delší doby nepřijímá.

Básník:

Tak?

(Zpěv zní mocněji a velebněji.)

Klíčník:

Bohužel. Neb ač ji jímá
všech lidí osud, nemohla přec snésti
houf básníků, jenž stál jak na rozcestí
a o překot si průchod klestil pěstí.
Však to by ještě ušlo — při vší vině.
Hůř bylo, že vše naše síně,
zvlášť ona, v níž jen paní naše trůní,
po audiencích páchly směsí vůní,
až člověk myslil: ne básníci jaří,
než že tu byli sami voňavkáři.
To nemohla přec paní trpěť dál.

Provětrat dala síně vše i sál,
neb nad vše líbí se jí zdravé líce,
vzduch čistý, lesy plné pryskyřice.
Nuž mohu-li Vám jakou dáti radu,
zajděte níž tam do dveří až v zadu,
tam uslyšíte hanu svou neb chválu —
toť síň jest vysokého tribunálu.

(Zavře bránu. Přece však slyšeti jásavý zpěv za průvodu harf.)

Hymnus:

Nebeská zoře, slyš zpěvy strun!
Nad země, moře povyš svůj trůn!

Ať sláva Tvá
jak jásotné vlny se valí,
ať ruka Tvá
do pláště hvězdného tělo Tvé halí!

Žasnoucí země v prach se Ti koří,
hor mračných témě z mlhy se noří,
jak jenom shledneš, zraky své zvedneš.
Kalichy květů výš pnou se k Tobě,
vzdech lidských retů hledá Tě v mdlobě,
tulí se sladko k Tobě ach, matko!

Nebeská zoře, slyš zpěvy strun!
Nad země, moře povyš svůj trůn!
Ó v lidském Ty srdci svůj zakotvi člun!

Básník (klesaje ku prahu):

Ó v srdci mém zlatý svůj zakotvi člun!

---

*

II.

Šedivé, staré síně tribunálu.

Básník:

Mně bolesť nevýslovná srdce svírá.
To jak by slavnostní již ouvertura
v divadle zazvučela fanfarami,
a náhle šumot ztichl prostorami,
jež přepychem se lesknou v záři svící.
a já jen sám stál, chuďas, na ulici,
nemoha do vnitř, bych se kochal krásou.
na níž se právě steré zraky pasou.
Nic naplat. Prach už cítím sšedivělý.
Vylítnouť má-li motýl skvělý,
on neúhlednou kuklí projíť musí,
pln strachu jsa, že kukle ta ho zdusí.
(Jde do dveří.)

Vrátný:

Do tribunálu?

Básník:

Ano.

Vrátný:

Račte dřív
jen boty dobře otříť z prachu,
neb naši páni plni jsou vždy strachu,
že bakterie zdržují se v prachu.

Básník (pro sebe):

Ó nejhroznější, na světě co žije,
jsou věru neviditelné ty bakterie.

Ty dát se v mozek, filosofe brachu,
on scvrkl by se jako zrnko hrachu.
Nuž dobře učiním, z cizího strachu
když boty dobře sobě otru z prachu.

Vrátný:

Tak — račte vejít!

(Uvede básníka velkým sálem, kde porota zrovna zasedá, do sousedící komnaty presidentovy.)

President:

Aj, zasvěcenec Mus?
Nesete verše? — Račte sečkat jen!
Beztoho šel jste asi hodný kus?
A dnes tak parný, horoucí byl den.
Jen malou chvilku! — (Pro sebe:) Zbláznil bych se málem
jak s veršovci, tak se svým personálem.
Než vylíčím Ti, brachu, co jest poesie,
že hned zakýchne kahánek Tvé fantasie.
Tu třeba promluvit už jednou rázně,
až husí kůže naběhne mu z bázně,
by zvěděl, víc že třeba k básnění
než lehkých střevíců pár k tančení.
(Nahlas:) Tak — teď jsem hotov. (Vstana:) Tedy lyriku
či epos či snad drama?

Básník:

Lyriku.

President:

Toť mrzuté. Neb svět už mrzut laje,
že básní lyrických, jak sníh když taje,

že kdo jen trochu obrostlou má líci,
už toho nečte — leč jen študentíci.
To ovšem nelze schvalovati;
neb nutno přece zachovati
básníkův rozvoj přirozený,
jenž tisíceré bouřné změny
a převraty a krystalování
svých představ, dojmů, svého doufání,
svých tužeb, snah a všech svých názorů,
palčivé touhy klenbu obzoru
přec prolomiti, vyletěti výš,
míť rozhled na svět, na hvězdnatou říš,
to prahnutí, ty dumy věčné
a záhady jen nekonečné —
to údělem jest básníkovi,
jak každá poetika poví.
Nuž má snad začíti hned drama?
To bylo by tak panorama!
Ó věřte, mráz mi tělem běží,
a vlasy hrůzou se mi ježí,
když pomním, zlosti co až k ďasu
mně Němci nadělali svého času —
tu bláznivou mním totiž dobu,
kdy „sturm“ a „drang“ měl křísiť mdlobu,
kdy na tyrany vzdušné v ryku posedlém
jel každý pisák třeba s pometlem,
kdy nikdo se svým duchem, geniem tak zvaným,
si rady nevěděl, jak s větrem rozsápaným,
a hlavu v mracích nosil, krasořečnil vždycky,
ba i též v chůzi byl on, prosím, pathetický.
K těm hrám — té směsi řečí, kletby, vzdechů —

toť kulisy vše aby byly z plechu.
Toť abychom zlé duchy měli,
co do herců by náhle vjeli
jich tělem lomcovať a třískať,
z úst zakřivených sípať, vřískať.
Jeť přece vyšší mocí umění.
Tu nejčistšího třeba ovzduší
a klidu božského, jejž nezruší
příboje duševního vlnění.
Neb každý umělec vnitřního svého vzrušení
býť musí pánem, ducha svého kynem
on bouři musí tišiť na moři svém siném;
on varhan svého nadšení — to v mysl vštipte si —
ovládať musí klidně, pevným duchem klavesy.
Máť ovšem příroda, ta mocná paní,
i bouře své a vichrů divé lkání,
má jarní povodně, jimž břeh je těsný,
však ony částí jsou jen bujné vesny.
Pak vzduch je čistý, teplý, vonný, svěží.
kol břehů kyprých hučivý proud běží,
a pole zelená se, klasy rostou,
a vzduch jen zvučí volnou písní prostou.
Pak přijde žeň a plesné vinobraní,
a světem září mír a svěžesť ranní.
Tak příroda. Zda v umění to platí?
Též umění chce totéž, moji zlatí.
Ne bouře kliditi pouze, ale žeň:
chce břehy květnaté, ne povodeň;
chce horské bystřiny a jarní bouř,
však slunné dny též, nejen mrak a kouř.
Tím vším chci říci: Máme odsouditi

všech srdcí mladých bouřné vlnobití?
Ne, ne! Ty vírné — pravda-li v nich — struny
Vám samy zapějí: „Přijď, dne, ach, slunný!“
I směšno říkati: „Jen děje, děje
nám pějte, ať nám hruď se rozehřeje!“
Však nutno volati: „Jen perly lovte nám!
Studánky horské otvírejte nám!
Chcem pramen křišťálový, by byl manou,
ne vodu z řek, byť umně filtrovanou —“
Nuž opakuji:
                    Nejsem zaujat
já proti lyrice, já nejsem kat,
jenž květy mladých srdcí stíná,
však na plod příští zapomíná.
Vždy básník nejprv hudebníkem bývá,
jenž v sonatách a symfoniích zpívá
a v dumkách, rhapsodiích, svitách vylévá
své duše vlny vírné, až i umdlévá.
Pak jiným vši svou bouři cítit dává
a béře štětec, a již slunce vstává
jsouc krví zalito, a různé děje
z obrazu hledí, až se srdce chvěje.
Neb dláto béře, do drsné je hmoty
jak blesky vráží, jakby podle noty,
až náhle balvan jako kouzlem oživuje,
a postav lepých dav se z něho vynořuje.
Však hudebník už zradí sebe sama,
zda jeho tóny epos zapějí a drama.
Nuž, abych na plano se nerozmluvil,
snad tedy „Kytku“ nějakou jste uvil?
Či „Ratolístky“ či „Jak blýskala se voda“? —

nuž mluvte přec, vždyť taká nyní móda.
Vždyť titul jakýs musí míti sbírka,
jen hodně potrefný, snad „Strači pírka“,
neb kuriositu snad v cizím hávu:
„Co dumal pštros, když v písek strčil hlavu“,
neb onehdy jak četʼ jsem slzy roně:
„Ozvěna kopyt arabského koně“.
V tom viděť prý „esprit“, jejž ovšem hledám,
však na ten titul já Vám pranic nedám.
A kdybyste tou módou též se řídil,
nu, odpusťte — zde byste nepořídil.
Toť jedna věc. Chci přejíť k formě vnější.
To nebývá prý věcí nejhlavnější:
však ze života dobře asi víte,
že dívčí zjev, jak poupě porozvité,
když před zraky Vám luzně vynoří se,
zjev andělský, až srdce prudko chví se,
až tělem jiskra prolítne Vám žhavá,
vzbudí se touha sladká — vlna dravá,
a duše, dotknuta jsouc krásou, zjásá:
ten dívčí zjev jen tehdy pravá krása
svou áří obetká a oblije,
když duše v plný květ se rozvije.
To naopak snad také dá se říci?
Proč křišťály my kladem kolem svící?
Pláť v zlatém svícně světlo jasněji.
Však světlem tím se kovy teprv zastkvějí.
V tom klička vězí. Třeba hlouběji
vznešené krásy hledať šlépěji.
Ne na povrchu zrak ji zastihuje,
než z nitra ona povrch ozařuje.

Nuž dbejte vždycky, spanilé by tělo
vznešenou, jasnou v sobě duši mělo.
Ať bez výjimky cena vnitřní s vnější
jest celek, harmonie nejluznější.
Ať rytmus Váš vždy ořům podobá se,
již střelou letí s jezdcem při zápase,
však cvalem volnějším, když běží o zábavu;
již hrdě vykračují vzpínajíce hlavu,
na sedlech purpurových vítěze když nesou;
již řehcí vesele a uzdami jen třesou,
když v ověnčených vozech za zpěvu a smíchu
v chrám svatebčany vezou z vísky — jakou pýchu!
již zvolna s pluhem jdou, jenž do země se vrývá,
an sedlák pobízí je, pohůnek jim zpívá;
již sotva hýbají se, jako stíny lezou,
když za plápolu svící mrtvolu v hrob vezou.
A každý rytmus po svém způsobu ať zírá
a povahu svou vnitřní nikdy nezapírá:
Ať jambus zní jak jarní dech
a pobíhá jak vlnka v břeh;
trocheje pak ať jsou pravé,
jako zvony kolébavé;
a přijdou-li daktyly, každý ať kráčí,
jako ta kůzlata s kopečka skáčí;
a jestli to dumka neb žalozpěv jemný,
ať jsou ty daktyly dunivy, temny,
jako když vichrové úpíce nad hory táhnou,
divoké bolesti na srdce tlukoucí sáhnou.
A rýmy? To již rozum káže zdravý,
že vždycky má to býti akkord pravý.
Vždyť říší nebes poesie sluje,

ta šperků nejvzácnějších zasluhuje.
Ten šťasten, kdo v ní shlížeti se dočká
Jeť ona zázračná Vám věru čočka,
jež v mikroskopu odhaluje nám,
co netušených divů přírody skryl chrám,
a v teleskopu nebes cestami
nás opět sbližuje až s hvězdami.
Však ona více jest. Jí svět nám zazáří,
o jakém nesnili ni staří hvězdáři.
To vesmír nový jest, jenž hvězd a sluncí pln,
však těžkých také mraků, bouřných vln,
kde plno ruchu, života a cílů, cest,
a zřídka blahý mír — — to lidské srdce jest.
Ó světem velkolepým srdce naše,
jestliže k němu neshlížíme plaše,
jestliže čistou čočkou poesie
v ně zíráme, čím chví se, bije, žije.
Je často drsný obal, drsná skořápka,
jež bídně shlíží vedle pozlátka,
však zrak-li nezkalený k ní se podívá,
s úžasem uvidí, že perlu ukrývá.
Tu člověk nesmí fotografem jen se státi,
než zrakem lékařským vždy hlouběj pronikati.
Pak teprv lidskému Vy srdci pochopíte,
jaké to doly jsou Vám zlaté, věkovité,
bohaty nad vše, nad vše nebezpečny —
tajemství, záhad údol nekonečný.
To za obsah všem vážným Vašim pracím kladu,
ne hříček rýmovaných byste napsal řadu.
A hleďte, vší ať planosti jsou prosty,
však ušlechtilými ať září skvosty!

A nemněte, že hned Vám kynou věnce,
jeť v oboru tom čilá konkurence.
Jeť poesie u Vás hrdým sadem,
ač mnohé díly leží ještě ladem.
Však přec to utěšená podívaná,
jak najednou tak rozvila se z rána.
Tu stromy domácí, tak bujné, statné,
tu cizí, přesazené, majestátné.
Jak parkem nádherným tu mysl kráčí,
až v těle žilky od radosti skáčí.
A jsou ty Vaše stromy radosť pravá,
až tak to v srdci mile pozahrává.
Ó kdož pak vylíčí neb slovem vypoví,
jak velebná jest jedle, les Váš borový?
A dumný smrk a bříza bělostná,
dub ramenáč a lípa milostná?
Což vrba — v každé větvi na sta písniček,
jež z jara vytloukají chlapci z vesniček?
Což olše jeptiška a javor muzikant
a topol filosof a vzdušný doktorand?
Což rozvětvený buk, ten pyšný zeman hor,
jenž opřen o boky se dívá na obzor,
pás stříbrolesklý ukazuje světu
a pohrdlivý smích na tlustém retu?
Což třešeň plná bělounkého květu,
dnes nevěsta a zítra slastiplná žínka?
Což jabloň ruměná, ta kyprá hospodyňka
s buclatým dítkem v rukou za zpěvu
a plná veselí a úsměvu?
Což ořech tělnatý, ten šafář lakota,
jenž u stodoly stává, u plota

a směje se, až barvou plane čtverou,
jak dívky k němu o přízeň se derou?
Ó kdož pak vylíčí neb slovem vypoví,
čím hovoří Váš les a stromoví?
A hora jedlová, ty chlubné varhany,
kde rechtor vítr hrá, vlas šedý maje scuchaný?
Zda slyšel jste přec jeho „Missam solemnem“
v tom obsazení Beethovenovsky velebném?
Jak starý rechtor, chrástek jenom suchý,
najednou budí zdřímlé tónů duchy,
do klaves vjíždí, registry vše vytahuje,
až každá jedle — píšťala se rozzpěvuje,
a plesá vše jak s orchestrem sbor tisíchlavý:
„Nebesa, země plna jsou Tvé slávy!“ —?
Jak všecka hora trne, an sbor dozvučívá,
a rechtor stařičký, ta vetchá hlava sivá,
registry uzavřev, teď flétnám zvučet dává,
a šelest houslí ruka vyluzuje pravá,
jak do klaves své suché prsty zahloubává,
že jasné tóny píšťal vlnivě se chvějí,
jak jitřní paprsky, jež s horských čel se stkvějí,
tu chvíli vítajíce, andělské kdy kůry
k oltáři s Nejsvětějším sestupují s hůry,
kdy v ticho svaté zvonky zrovna dozvučely,
a temných borů sbor tou chvílí rozechvělý
pln bázně, pokory v tajemném pološeře
zpěv slavný zpívá: „Požehnaný, jenž se béře — —“?
Ó věřte mi, že v horách Vašich kryje
se mnohá velká, slavná symfonie!
Mně malbou, hudbou, knihou nejdražší jsou hory,
ať mlčky dumají, ať prozpěvují sbory.

Neb v horách, paprsky jak větvím prokmitají.
tam zraky duše naší zplna procítají.
Však pohleďte též na ty žitné klasíky
a zlatou pšenici, ty selské chasníky!
Jak štíhlý každý jest a veselé má zraky!
On při muzice bílé hází stříbrňáky
a „Sólo!“ volá hlučně, na své děvče kývne
a soka změří ostře, až on zlostí plivne.
A ječmen vousatý, jenž odulá má ústa
a bříško dostává, však výšky nedorůstá;
a bujarý váš chmel — aj, klobouk s hlavy dolů!
chachacha, čest přec patří lékaři všech bolů —
zda Bacchus Váš to není, patron od žízně,
jenž kmotrovstvím se všude vetřel do přízně?...
Což teprve když v seči nebo na poli
písničky děvčat jiskrných Vám hlaholí,
a každá, jakby drozd ji zpíval v libozvuku,
tak vroucná, sladká, plná radostného tluku
a plná šťávy, jako zlaté úly medné,
jak dívce na třešňový rtík když ret Váš sedne?
Ó divy divoucí jsou v poli, pohoří,
kde všechno pěje Vám a vše k Vám hovoří!
Než času nestačí, bych všechno řekl Vám,
vždyť beztoho již daleko snad zabíhám.
Však opakuji znova: Hrdým sadem
jest poesie u Vás, vinohradem.
A věru dobrá půda, vzácní hospodáři,
neb révě burgundské se dobře u Vás daří.
A hle, tu Orient (— ač ve skleníku) plá,
van tajůplných bájí z cypříše tu vlá,
a z jihu snivých palem slunná nádhera

a cedrů leporostlých um se prostírá.
Jak parkem knížecím tu mysl kráčí,
až v těle žilky od radosti skáčí.
Však nejjasnější v sobě cítím nálady,
vidím-li u Vás odlesk hrdé Hellady,
jak prostota a velikosť a vznešenosť se snoubí,
a v každý vtělují se rys, sloup, sochu, chrám i loubí.
Jáť vítať chtěl bych věk, jenž bude světu spásou,
kdy lidstvo šťastné bude odkájeno krásou . . .
kdy děla utuchnou, ty dračí jícny řvavé,
a umy pláť jen budou — žertvy nekrvavé.
Tak smýšlím já. To vše, co k srdci bych Vám vložil.
Též dbejte, byste mnoho zkusil, mnoho prožil,
svět velký byste otisknut v své duši choval,
by obraz za obrazem Vám se vynořoval
tak lehce, hravě, jako hvězdy když se sypou,
a myšlének jak včel, když proletují lipou.
Svět knihou jest, list každý — mudrcové světlí.
V ní mnozí četli už, však nikdy nedočetli.
Neb každá stránka řečí úchvatnou jest psána,
a každá řádka smyslů hlubokých je schrána,
že duch se do ní vnoří, a než přečte stránku,
jest večer života, a hrobník otevřít jde bránku.
To kniha knih jest. K ní nechť zkumný zrak se vrací!
Jí nepochopuje-li kdo, jest marnou prací:
z knih nabyť pravdy, poesie inhalací.
To mé je stanovisko. Jím já jiné soudím,
a dosud neozval se ve mně hlas, že bloudím.
Nuž domluvil jsem. — O práci pak Vaší
rozhodnou moji Kaifáši a Ananáši,
již stokrát obrátí vše v zad a v před a v před a v zad,

a — kolik různých brad, nu, tolik různých rad.
Chachacha! Úsudek pak donese Vám sluha.
Nuž buďte zatím s Bohem! Nechť Vám září duha!

(Propustí básníka.)

Básník (odcházeje):

Áh! Mně jde hlava kolem!

Jeden z porotců (ve vedlejší síni):

Věřím rád.
Neb z toho, co jste slyšel, na zákazku
již možno napsat veršů do tří svazků.

I.

Svou každý duch si musí klestiť cestu,
svůj stavěť chrám, své nad ním zasaditi hvězdy.
Však kdež ta obří ruka, jež je zasadí?
My na hrudy jen zemské dosáhneme vezdy.

Sněží, sněží!

Sněží, sněží!
Chumáče sněhu, jasné hvězdice,
slétají na zem, na křů větvice,
to bílá nebes růže odkvétá,
lupínek s listem padá, odlétá
— sny z hlavy šedivé.
A před oknem svým v malé zahrádce
krkavce černé slyším ve hádce:
hned plaše ve kraj peruť pozvednou,
hned na větev si skřehlou usednou
— dav chmurných myšlének.

Sněží, sněží!
Tak ticho vše, a já tak zadumán
zřím oknem na ten sníh a hejno vran,
a co chumáčů padne na venek,
tolik se zrodí divných myšlének
v mé duši neklidné.
Tak mrtvo vše. I krkavec se skryl
jak smutek, jenž se do mé duše vryl,
i jedle před oknem dřív zelená
od sněhu těžká sklání ramena
jak já mdlou hlavu svou.

Zasněžená země.

V ošumělém velkém křesle
stařičká Zem stříbrovlasá
podřimuje, vzpomíná si
na ty staré zlaté časy.

Zapáliv si čerstvý doutník
u okna já mlčky stojím.
pokuřuji, dumám v tichu:
„Jaký život! K zlosti, k smíchu!“

Pozvedla se stařičká Zem:
„I mlč!“ praví, „hloupý kluku!
Ty už budeš sobě stýskat!
Zadupej si, začni výskat!

Když já byla mladá holka,
jaro kvetlo, ptáci pěli,
tančila jsem, co jen chvilka,
hrála ve mně každá žilka.

A to vaše pokolení
churavci jsou mladí. směšní;
s žitím sobě neví rady.
vzdychá to jen, svírá brady.

Milý bože! Mladí hoši,
svět jest jejich, děvčat plno,
jen to kvete, jen to září —
oheň už já cítím v tváři!“

— ‚Lehko je ti, stará matko,
lehko, pravím, radiť skočnou:
tobě se už jaro smálo,
květem smálo, douzrálo.

A já stojím — topol mladý,
větve vše mi olámali,
vichrů van jen sluch můj loví —
ptej se matky, ta ti poví!

Do kolébky mojí chudé
hvězdy plály — slzy matky,
učíce mou duši smavou
bolestí se svíjeť dravou.

Zlaté hvězdy, zlatá jab'ka
chtěla dáť mi matička má,
ořech tvrdý však jen měla,
v němž se lidská bída tměla.

A já rozloup' ořech tvrdý,
aj, tu z něho vyskočila —‘
„Dosť už, hochu — věřím ráda,“
stařičká Zem v řeč mi vpadá.

„Mlč už, mlč už! Znám to také,
také jsem já matkou byla:
mnoho slastí, žalu více —“
zástěrkou si stírá líce.

„Nech té řeči! Přijde jaro,
přijde radost — mlč už, mlč už!“
zástěrkou si oči skryla,
do křesla se uložila.

Siný blankyt vzal v tu chvíli
obrovský z per sněžných vějíř,
máť ovívá se vší strany,
odháněje mušky — vrány.

Tvář ovívá staré matce,
která klímá, snem se těší,
a s ní moje srdce hne se —
jaru oba těšíme se.

Hostýnské zvony.

Od Hostýna zvony hrály,
pod horou jsem v dumách stál,
a ty zvuky se chorály
vítr v duši zavíval.

Jak by v cymbál udeřily,
srdce mého dotkly se,
zlaté harfy zavířily
ve malebném obryse.

„V šeru hor ti Víly tkají
z ranní rosy štěstí báj,
stromy, ptáci vyhrávají,
že již k tobě letí máj.“

‚Chachachacha! Chachachacha!‘
vítr smál se z plných plic,
‚Jakýs blázen, divný brachu!
Sen ti jenom barví líc.‘

‚Chachachacha! Chachachacha!‘
vítr smál se z plných plic,
a v ten chechtot dumné zvony
mísily se hlaholíc.

Osení.

Jak varhan ohlas větry tiché vlají,
a svěží osení svým klasem kolébají
jak jezero svou hřivou.
Ó srdce! Takou myslí vzdouváš ty se divou,
a skřivan — píseň, jež vyletí z tebe,
jest jenom tenký paprsk, jenž má stvořiť nebe.
Kdo chtěl by tebe poznať ve vší síle,
znáť kořínky by musil bujně rozpučilé,
jak s vroucím chvatem začínají růsti,
tu činorodou touhu, která v hrudě ústí
a klasem k výši blankytové trýská;
znáť hnízda musil by, kde ptáče sobě výská,
když drobným červem holátka svá krmí;
znáť musil by ten kříž, co nad osením strmí,
kde na věnec si dítě chrpu hledá,
a kam i havran černý s ustrnutím sedá;
znáť svátek musil by, kdy z chrámku zvučí zvonky,
a rosou sperleny se rozšumějí stonky,
kdy celé osení se duchem tvůrčím vlní,
a tebe, srdce, neznámá jen bolesť plní.

Jedlím.

Vy jedle štíhlé, vysoké,
výš pnete hrdě hlavu,
jak světu byste hlásaly
svůj zlatý věk a slávu.

Však v hrdosti své vznešené
jste přece lidské, vlídné,
vy ptáče chudé přijmete
v náručí svoje klidné.

A ono libě popěje
a poskočí vám za to,
a dík ten lépe sluší vám
než navěšené zlato.

Tak chtěl bych: král ať s chuďasem
se k jedné pojí chásce,
vždyť šedá bible volá již,
že „bůh vše stvořil v lásce“.

Při dychánku.

Šum, hovor, smích zněl pestrým salónem,
zzářeným světly stříbrolesklých svícnů,
jež v zrcadlech se odrážely velkých.
Vtipův a žertů střely míhaly se
kol hlavy mé, můj tul však zamčen byl,
i neúčastnil jsem se hlučné střelby.
Tu konečně v ten rozjařený ples
Tvá píseň, hostitelko milostná,
vytryskla melodií sladkokojnou
jak do tleskajících vln mořských
zpěv na korábech plavců Sicilských.
Všech hostí ruce Tobě tleskaly
jak racků křídla kolem stožáru,
však nejvíc tleskalo Ti moje nitro.
Bylot v té písni cosi vábného,
jež ovanulo mysl jako večer,
světových koles ruch kdy umlká,
a za daleké hory slunce zapadá —
ohnivý rytíř, jenž sestoupiv s oře
s plamenným mečem tluče na hrad temnosti
a bránu rozrážeje volá na zápas
černého obra, pána na hradě;
a všemi nádvořími prodrav se,
v nejhlubším sklepení s ním v zápas vchází,
až od základů pevný hrad se boří,
však s trosek vítězem se jasný rytíř noří . . .

A bylo v písni té cos divného,
cos tajůplného a neznámého,
jak na horách, když píseň slyšíš z dálky,
neb střelnou ránu v tišině kol slavné.
Té písně neznal jsem, však zdálo se mi,
že zvučí refrainem: „Beatus ille — —“

Stesk neznámý, však každým dechem mocnější
ovívat začal náhle tichou duši mou
a křížil ve vzduchu jak luňák zlověstný,
až rázem spustil se — mně přímo na duši.
A sotva usedl, už začal vzrůstati,
až byl jak mračno, jehož stín jsem cítil,
neb zatemňoval obzor duše mé.
Pak rozpjav křídla, schyloval je zvolna
kol ní — tak zvolna, že tíhu jich jsem cítil —
až zastřel její zrak i jasnou náladu.
Tak od západu mrak se někdy vynoří
a zvolna zahaluje hvězdnou oblohu.
Již neslyšel jsem smíchu ani hovoru.
A bylo mi, jakoby mračna plula
mou duší, rozeznati však jsem nemohl,
zda byl to pláč či smích, co letěl s nimi.
Pak zlatý paprsk vnikl do té tmy,
a za ním druhý, třetí — — bylo mi,
jak na štítě bych stanul zamhleném,
a mlhy plujíce jak protrhly by se,
a zrakům kraj se zaskvěl čarovný,
v němž právě zpíval kdos — zpěv plný štěstí.
Tu mlhy připluly a zahalily kraj.
A v srdci svém, jež vzrušeno tím z klidu,

jsem cítil, divná že v něm ozývá se hudba.
Bůh sám ví, odkud jen se vzala, vznikla,
kdo vsadil mně jen toho muzikanta,
před nímž já bez vší moci, vlády trnu.
Ó pravý jest to věru muzikant!
Toť samo jenom notění a hvízdání
a ladění a hučení a bzučení.
To vln jest zmítání a prorývání
tu v potlesku, tu v šepotu, tu v hukotu.
To směsice jest tónů pestrá, vířivá,
však žádné melodie konejšivé.
To ještěr pochmurnosti v prsou mých
se na dně probudil a náhle vzepjal,
své drápy do nitra mi zatínaje.
To — nevím, zdali anděl či snad příšera —
mně v prsou rozmetává drsné balvany,
v nichž myšlénky já cítím zakleté.
A úsměšky a úšklebky a sarkasmy
jsem chechtati se slyšel v prsou svých
všem cílům svým a tužbám, všemu životu.
Ó stéblo slabounké, ty bludné žití mé!
I ty svým nuzným květem, kláskem chceš se skvít?

Vždy k lidské hrdosti se pojí vzdor,
a lidské „proč“ se stává kladivem,
jež tlouklo by i na báň nebeskou,
jen kdyby rámě lidské dosáhlo.
Cos divokého, neskrotného cos
spí na dně našich prsou, chvílemi
se probouzí a vybouřic se
zas uléhá jak živel přírodní.

Ta nálada. ó paní, šla mou hlavou,
když vůkol smích zněl, číše cinkaly.
Už naschvál chtěl jsem býti vesel
a zlatým vínem rozjařiti žíly,
neb mrzela mne nálada má divná,
a nechtěl jsem, bych jmín byl směšným tvorem,
jenž svaly vše má ze mhly večerní
a mysl tkánu z měsíčního lesku
a zjevuje se ve podobě „ach!"
(jak Shakespeare líčí figury ty lkavé) —
však duch tu ke mně přiblížil se neznámý
a pravil: „Blažen, kdo smí vplouti v přístav
útulný, z něhož rozhled otvírá se
na modrý blankyt, lesknoucí se moře,
jenž bezpečný jest proti každé bouři.
Však hůře s tím jest, v jehož útrobě
se pusté vichry shlukly k půtce věčné,
jež jako orkán divoký rvou, sápou
dumavou lebku, s níž si zahrávají
jak s listem žlutým v dobu podzimní
a cestu zabraňují k ideálu
a ke klidnému štěstí práce tvořivé!"

To nálada jest věru čertovská
— rač prominouti, vzácná paní má,
ten výraz, neboť hned jej objasním.
Tak v pekle hastroši ti rohatí
prý hříšníky hned vrhnou do kotlů,
kde voda klokotem už vře a syčí,
a odtud zas je kladou na ledové kry.
Jest zábava to zrovna pikantní.

My smrtelníci už zde na světě
si zábavu tu slavně odbudeme.
Ó srdce naše ještě většími
jest svíráno den ze dne mukami!
Chrlící sopka tužeb, snah a cílů
v něm divě vře a tělem otřásá,
jak skáceti by chtěla hrděvzdornou věž
— to lidský mozek . . .
A život náš, ten obr příšerný,
jen samý sype led v hruď naši horkou,
jenž dusí bolestně žár našich srdcí — —

Ó paní! Těžko házeti vždy šprýmy.
Ba těžko. Často věru stává se,
i lidé, kteří přečtli „Galanthoma“
vydání nejnovější, rozmnožené,
že někdy zamlkle u stolu sedí
jak sloupy dřevěné a výjimky
jak směšné ze pravidel slušnosti,
jen časem usmívajíce se jak ten,
kdož odpověděť nezná a svou hloupost
zakrývá smíchem. Než že hloupý byl bych,
sám nevěřím; neb takou urážku
přec nedopustila bys domu Svému
má vzácná paní!

Žalm.

Vše chmury rozežeň a dej vyjíti slunci,
zastav mraků let, náš velký Hospodine!

Neb v temnotách tu dlím a čekám na svítání,
až ta vřava přejde, která divě pláče.

Má hlava těžká jest jak tykev zralá v plotě,
podepři ji, bože, neb utrhni s šíje!

A do bohatství svého žluč a slzy čítám,
žluč a hořké slzy, které tuhnou v kámen.

Slasť, radosť ze strun vyšla mých — neb lid jen volá:
„Nepěj, nepěj! O chléb vezdejší nám volej!"

Hle, miliony lidstva mým tak mluví hlasem,
topoly jak v bouři duše nám se chvějí.

Neb do modlitby naší pochybnosť se vtírá,
jako dravá voda podmílajíc břehy.

Tůň moře malá jest být ozvem našich srdcí,
vichřice pak jekot nemluvňátek řeč jest.

A v rozrušení to vždy jako blesk nám šlehá
chechtot šílenství a výkřik zoufalosti.

Pryč sladkosť spánku prchá — duší čerstvá rosa,
noci dlouhé jsou jak nekonečné moře.

Snů našich květy slzíc kalichy své kloní,
an list svadlý padá, plod však nenarůstá.

Vše pole, povětří se žalobou jen vlní,
milionův řečí, jež mrouc Tebe vzývá.

Máš tolik hvězd — nuž rozsvěť v hlavách našich!
Máš tolik sluncí — dej nám jedno k štěstí!

Matce.

Mys říkala mi vždycky:
„Já ráda snesu žal,
jen kdyby tobě jednou
bůh milý štěstí dal!“

A od té chvíle smutné
let mnoho prchlo v dál,
tak mnohá bolesť přešla.
zbyl mnohý ještě žal.

Ty tážeš se mě vždycky:
„No. jak se, hochu. máš?“
A já Ti musím lháti:
‚Tvůj splněn otčenáš.‘

A při tom oko Tvoje
se slzou zalije.
a dojata pak šeptáš:
„Vždyť pán bůh dobrý je!“

Za soumraku.

Již vrby u řek v soumraku
a měsíc v růžném oblaku.
ten praví hledě větvemi:
„Sen snáší se již ku zemi,
jdi spat!“

Jdu nazpět starou alejí.
nade mnou větry zavějí
a praví mně. žes řekla jim.
má matičko, rtem třaslavým:
„Spi zdráv!“

Ó jaký to lék sílící.
když tesknou hlavu myslící
dech matčin vřele ovívá.
lehounce víčka zakrývá:
„Spi zdráv!“

Přes takou dálku dalekou
tu lásku cítiť odvěkou.
tu modlitbu a sny a vzdech,
co skrývají se ve slovech:
„Spi zdráv!“

Co že mě bolí?

Co že mě bolí? Všichni se ptáte?
Všechno mě bolí, kam mysl sáhne.

Nejraději dlel bych u vodopádu,
jak to v něm hučí, valí se, kouří,
u moře ležel za divých bouří
a slýchal hovor pralesů temných,
nad hlavou když jim vichřice táhne.

Takovou silou chtěl bych zpívať zvučně,
registry všechny varhan duše svojí
na celou délku vytáhnouti hlučně
a vyzpívať, co tají se a rojí
v mé duše hlubinách, co tlumil jsem a skrýval,
až rozplesalo by se jako jarní příval:
Alleluja! Alleluja!

Dumka.

Modrý blankyt — kalich květný,
tyčinkami bílé hvězdy,
měsíc jasný pestíkem jest
plným pelu stříbrného.

A ten velký kalich květný
nad temné se schýlil moře,
kde já ležím pochovaný
v troskách snův a svadlých květů.

A mé ruce, mrtvé svaly,
jak Jerišská růže pnou se
ke kalichu, který dýchá
věčnosti ach, vůní vábnou.

U hrobů svých druhů.

(H. B. – J. V.)

Ket sta a sta kov drahý leží v zemi
i démant jiskřivý. Zda zem je zničí?
Věk každý zanechá je bez pohromy.
A člověk? Jdi, to hrobník tobě poví.

A Vaše srdce bylo samo zlato,
však zlato, jakým slunce dýchá z jara,
květ rozvíjejíc v plnou, vonnou růži,
ó zlatá záře slunné, mužné lásky!

A tvrdé démanty, ta věčná zřídla
sršivých paprskův a jisker žhavých,
byl duch Váš mladý — vzrůstající palmy,
démanty tvrdé, ještě nebroušené.

A nyní? U hrobů teď Vašich stojím
a laju zemi, proč tak hrabiva jest,
že skvosty nejvzácnější k sobě snáší,
dřív nežli plným rozzáří se leskem?

A nikdo již těch skvostů nevykope...
Však samo nebe shlíží na Vás s láskou,
pomněnky nebes nad hroby Vám sází
a každé noci zalévá je rosou.

Noli turbare circulos meos!

Nechte mě být! Ó buďte, volám, tiše!
Vy nevíte, co v prsou ohněm dýše.
Sen padl noční lehko k nám,
zem, hory, města usnuly i v stromech ptáci,
jen mrak a moře vzbouřené se k boji vrací,
a pod krovem kdes člověk dumá sám.

Nechte mě být! Chví naděj světem jistá,
vždyť velký Východ ku jitru se chystá —
ó cestu připravujte, všichni!
Procitlým obrem vstane u vítězoslávě,
a zmlknou nepřátelé v ustrnulé vřavě —
ó cestu připravujte, všichni!

Nechte mě být! Jest v dumách teď mé štěstí.
Myšlénky musí bujným květem kvésti,
než plod se zastkví douzrátý —
jen do zápasů lidstva duch můj když se vžije,
a vznětlé srdce hřeje paprsk poesie,
já prozpěvovať slyším: „Svatý!“

Vykoupení.

Sám v pozdní noci sedím v jizbě chudé
do těžkých zabrán snů, jež hlavu tíží,
jak vězeň v žaláři, když v záři rudé
se slunce do starých mu opře mříží,
a přeludem se vzdušným snové plíží.
Ve krbu oheň rozhučile praská,
chvílemi jiskra vlítne na podlahu,
a v čele chmurná zrodila se vráska,
již vryla myšlénka o lidském blahu,
jež rovno ptactvu v přeletavém tahu.

A se stěny, jež v rozletu mi brání,
kříž dřevěný tak přísně na mne hledí,
jej matka zavěsila k rozjímání,
že smír jí vdechnou rtové jeho bledí,
a jeho bol jí bude odpovědí.
Na stole lampa žlutým světlem míhá,
žár vrhá na kříž bíle olíčený,
a zděšen zřím, jak strop se nad mnou zdvíhá,
jak vzdalují se pusté, holé stěny,
jak zmráčen klesám mrazné na kameny.

A náhle mlhu cítím před svým zrakem,
a mžikem chrám tu rostl z jizby mojí,

odvážná kopule se vznáší mrakem
nad sloupy gigantské, k nimž kůr se pojí,
a chorál dojemný se temně rojí.
A středem chrámu dav se hrnul těsný,
ve tváři slzy těžkých utrpení,
a mnohých zrak byl strhaný, až děsný.
Tak zticha brali se, a nad sloupení
se ozvalo jich srdcetklivé pění:

„Čím zhřešili jsme proti Tobě, Pane,
čím odvrátili mysl láskyplnou,
že žití dáváš z trní jenom tkané,
že hrozíš lodi záhubnou ach, vlnou
v tůň pohřbenu být strastiplnou?
Tys řekl, třetí den že vstane
Tvé božství velké nás vykoupit z bídy,
však věčností jsou pro nás dny ty ždané,
a v třetím dnu, ach, nekonečnost vidí
zrak náš, jenž po spasení slídí.

Kdy vzejde třetí den, kdy přijde vykoupení?
Či bez konce my hynout, zmírat máme?
Nás budí ze sna časné kuropění,
vzepneme ruce, o spásu my lkáme,
a ozvěna jen sluch náš bolný klame.
My mořským přílivem voláme k Tobě,
a odlivem zas muky naše rostou,
z nás každý zoufal by už, byl radš v hrobě,
bys Ty nekojil sny nám mysl prostou,
že palmy blaha v poušti naší vzrostou.“

A každý sklonil šedou svoji hlavu.
proud slzí hořkých siné polil líce
tak potichu. neb nikdo z mdlého davu
se neodvážil v hlasný pláč. by zříce
tu druzí. nitro nezrývali více.
Teď uzřel jsem. co mhlou dřív zahaleno.
Na velkém kříži Kristus rozpjat visí.
sněhové tělo krví potřísněno.
a v mrtvé tváři lásky věčné v rysy
se klid a milé utrpení mísí

Zář tajemná jak měsíc vyšlý z mraků.
jak kolem čel hor dumných zásvit ranní.
z průsvitných víček. z uhaslého zraku
se na kříž rozlívá — kol tma se sklání.
noc černá těžké mraky svoje shání.
a v temném chrámě hromničná jak svíce
kříž stojí dřevěný. a z tmy se noří
Kristovo tělo, jehož smírné líce.
ovátý leskem klidem svatým hoří.
jak odlesk luny v mrtvém nočním moři.

A v ticho hrobové tma hustá vzrůstá.
a v divoké to ticho vítr kvílí
a třese okny; pohoří jak pustá.
když vichr větve zvedá, vršky chýlí.
ve chrámě davy stojí — každou chvíli
vzlyk prorve ticho. jak když z mračna náhle
krůpěje těžké padat začnou k zemi
a věštkyně jsou bouře neobsáhlé.

Tak davy stojí zmučeny a němy,
a ruce vzepjaly se haluzemi:

„My milosrdenství jsme hledať chtěli,
a život dal nám bídu jenom věčnou.
My z kolébky jsme smavě na svět zřeli,
sen mladou duši cestou vedl mléčnou;
však život dal nám bídu nekonečnou.
My v srdci měli teplo jako v chatce
rodinky šťastné, any venku sněhy,
my matce v klíně usínali sladce,
svět dýchal blahem, slunce plno něhy,
dokud jsme květné obývali břehy."

A hořem umdleni už mnozí klekli.
Tu stařec klečel shrben stříbrovlasý
a zticha modlil se; tu muži vlekli
omdlevší ženu; dívka lepé krásy
ji líbá, slzami své zdobíc řasy;
pod kazatelnou bledá matka sedí,
vyzáblým prsem nemluvňátko kojí
a se ztrnulým zrakem k soše hledí
Madonny nebeské, jež v chrámě stojí,
slzami kropíc dítko v nepokoji;

u křtitelnice děvčátka a hoši
spí v hromádce; jich hlavičky se kladou
tak mile k sobě — o plném snad koši,
jímž Mikuláš vždy těší mysl mladou,
po zlaté šňůře s nebe nad zahradou

se spustiv s andělem. jim nyní zdá se;
a jejich matky. každá šátek svléká,
své dítko přikrývá, chlad tělem třase.
a každá praví — s líc jim slza stéká:
„Chudáčci, nevědí, co na ně čeká!“

A otcové jich, lidských postav stíny,
zmoření prací, trápením a hlady,
jimž pláč ten ranil hruď jak blesků klíny,
teď klekli též a s nimi mládců řady.
již zří už vysněné se bořit hrady.
To zubožené byly lidské tváře:
mozoly, nemoc, hlad a smrť si nosil
z nich každý z továren, a svit jen záře
líc dětských, štěstí od Boha jimž prosil,
mu teskné líce slzou lásky zrosil.

Vzlyk zvolna ztichal, na zem lehla těla.
Už nikdo neviděl, že v temné báni
zasvitlo náhle, křídla zašustěla,
že běloskvoucí anděl s bledou skrání
se snesl ke kříži; že všechněch paní
královna božská, div že žitím vládla,
a Josef z Arimatije v tu dobu
a Nikodém, jenž nesl prostěradla
a mirru, aloes — to mrtvých zdobu,
že Krista kladli do skalného hrobu.

Kříž prázden planul, tma kol v chrámě pustá.
A anděl prošel chrámem, plakal vida,

že i ta nemluvňátka, jejichž ústa
prs matčin ssála vyschlý, sklála bída,
že děvčátka i hochy mrtvy shlídá.
I sedl pod kříž, tvář si zakryl dlaní
a hořce plakal, spatřiv na dláždění,
jak mnoho květů pohubil mráz ranní.
Tu s kříže vzplála zář — zníc: „Vykoupení!“
— — — — — — — — —
Já procitl jsem ze dlouhého snění.

V mém krbu dávno hlučný oheň shasl,
noc zašla už, a nad horami svitá,
a starý kříž, před nímž jsem dříve žasl,
se stěny na mne zří, v mé mysli kmitá,
že utrpením on mne k sobě vítá.
A sedím smuten ve své jizbě chudé,
do těžkých zabrán snů, jež hlavu tíží,
a malým oknem světlo vniká rudé,
jež jíní zlatí na omrzlé mříži
a bludičkou se ke mně zvolna plíží.

Klekání.

V červáncích zdřímnul den. Tajemné šero
se nad krajinou tichou rozestřelo,
a černý stromů stín se větší více,
jak v nebi světlo jasné večernice.
Líbezný větřík s lístky šepotá,
a v křoví slavík píseň klokotá,
slyš, s věže vyzvání
v údolí klekání:
Ave Maria!

V červáncích zdřímnul den, a v světě mír.
Tam v dálce domek zřím, je tich a sir,
do oken hvězdy zlatem jemu svítí,
a horský potok kol něho se řítí,
a topoly dva k nebesům se pnou:
u okna klečí otec s matičkou —
a s věže vyzvání
v údolí klekání:
Ave Maria!

V červáncích zdřímnul den, bdí nad ním hvězdná stráž,
i list už došeptal svůj otčenáš.
Po mléčné cestě luna pluje bledá,
na růžích motýl nocleh sobě hledá,

a tichá noc svá křídla otvírá.
zem, moře, tvorstvo v spánku umírá,
a s věže dozvání
v údolí klekání:
Ave Maria!

Ó jestli chvíle té Vám v němém zadumání
od tíže starostí se hlava k zemi sklání,
Vy ubozí, již od slz oči máte rudé,
ó vězte již, že nad ty chýže Vaše chudé
vše hvězdy rozsypávají se, pláčí s Vámi,
a ve světě že širém netrpíte sami —
kdy s věže vyzvání
v údolí klekání:
Ave Maria!

Geniovi.

Ty, jenž jsi usnul objav Homerovo čelo
a Danta Virgilem jsi vedl v pekel tůně:
Ty, jenž jsi žezlo, které stvoření moc mělo,
vtisk' avonskému věštci, aby dalo tělo
těm jiskrám božstva, co spí v mysli jeho lůně,
jak ve hlubinách mořských měsíc plný dřímá,
an kolem něho mrak, a moře pod ním hřímá:
ó Genie! svým křídlem, jež mlhy s čela snímá,
mou duši ovaň, jež jak pták se plaše chvěje,
že zpěv, krev srdce mého, zmlkne bez naděje!

Jak postřelený orel duch můj sebou hází
v prostoru hvězdnatém. Kde jaký vrchol skalný,
strom v poli, klesá naň, než klidu nenachází.
Výš volá nezdolná jej touha nad skal srázy,
jak hromu ozvěna, co mrak podrývá kalný.
Svitání cítím v duši, blaho v jitřní zoři,
jak rozbřeskne se východ, mysl má se noří
v červáncích světla, o němž snila v skrytém hoři.
Než pocit ten jak nocí světluška jen kmitne,
a malou muškou světlo v noci nezasvitne.

Ó plápol vlej, ať zvodněný jak příval zmítá
mou pevnou útrobou, a ohlas, který vzniká
té bouře hymnou, buď má píseň kovolitá!
Vlej proudy nadšení, ať vodopádem stříká

výš k nebesům a hlasem volá bojovníka:
„Jsem vítězem za lidská pošlapaná práva!“
Nechť vodopádu toho jásající vřava
bělostné vlny metá, poupata slov smavá,
a čela svého slunci kaž, nech tyto vlny
svých paprsků vždy rosou pronikne a plní.

Vlož varhany válčivých nebes v hruď mou! Pěti
pak budu bohatýrský zpěv, až zvuk mé lyry
vše skály obměkčí, že ustrnou jak děti,
vždyť bídných vlastí osud budu vypráveti.
A balvan omšený, jenž k Blaníku vchod sirý
věk nekonečný střeží, rozpukne se k zemi.
Postavy reků, zástup Gedeonů němý
se probudí a s rozžatými pochodněmi
sluj opustí. A jdouce budou zpívať sobě,
že se Zábojem Žižka obrátí se v hrobě.

Dej síly srdci mému, nechať může vssáti
vše nářky chudiny, jež chovala mne v klínu,
té chudiny, jíž život bouří musíš zváti,
a bouří mysl jest, a city — vichři klatí,
a srdce — jak by déšť, led s mraky nad roklinu
se shlukly k zápasu . . . A slabý jestli zjaří
mé písně paprsk bledosť v jejich tváři,
a melodie slov mých dá-li na polštáři
slaměném na chvilku jim usnouť — to mou slávou,
mým bude vavřínem, jejž vezmu v hrobku tmavou.

Ó nadchni prsa má! A do slz vejdu Ghetta,
do vzdechů katakomb, a harfy mojí struny

se rozezvučí pláčem žebravého kmeta
tak žalobným a divým. Na blažená léta
jar prchlých vzpomínať si budou, na lesk luny,
jež v mládí kouzla bájí nesla, v stáří bídu.
A budou, ubožáci, roniť slzy v klidu.
Ó pošli se mnou větřík, jenž by tomu lidu
strun ševel zjemňoval a se mnou pěl jak ptáče.
Neb líp je hlavé smutné, když s ní někdo pláče.

A ze slzí těch, které zmrznou na krystaly,
ledovců štíty vzrostou Kavkaz jak a Tatry,
vzdech ve mraky se skupí, které všemi svaly
svých ramen třásti začnou zemí, zvrhnou skály
a na Titány volať budou, na své bratry,
jak byli zbabělí!... a pod tím horstvem, mračny
zpěv volnosti zněť bude, který ve průzračný
šat bystřin shalí se, a orel nadoblačný
v něm bude z rána píť. A na vodopád zvětší
se pak a s králi smlouvať bude mocnou řečí.

To na velkou vše bude, Genie, Tvou slávu,
jíž slunce koří se, a podnožím jsou hvězdy.
Sám na dno moře svou bych položil si hlavu,
neb jenom moře může ztlumočiti vřavu
a zápas divoký, jenž v prsou válčen vezdy,
tu spoustu borných myslí, hrdých, vzdorných plánů,
jež v hlavě hlodaly jak příšery až k ránu.
A šťasten myslil bych, že otvíráš mi bránu,
když hvězdy zrcadlily by se v mořském šumu,
a na mých prsou vlny šeptaly by dumu.

Na omluvu.

Ne nadarmo jest verš můj slepým guslarem,
jenž do strun tluče u pochmurné brány,
nevěda, zda zvuk jeho k srdcím doletí
já styděl bych se ukázat své rány,
kdyby ten verš můj nebyl echem století.

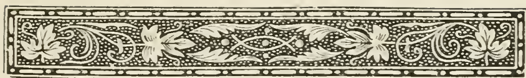
Ty proudy slz a mraky vzdechů tlumených,
mozolné ruce ku modlitbě spjaté,
jež od dětství jsem vídal, slýchal ztrnulý,
ty ladily mé struny tisíckráte,
a s jejich slzami se moje hrnuly.

A jako vichřice, jež duby stoleté
jen hravě trhá z kořen, růžné zkalí jitro,
ulehla bída lidská do vnitř prsou mých,
a jejím vzdechům zvyklo mladé moje nitro,
jak starý prales uvykl řvu dravců zlých.

II.

A bolestně to stáhlo prsa moje,
že volnosť svatá ve vzduchu jen plove,
jen jako fénix zazáří nám v žití,
však na zem bídnou nesmí sestoupiti.

Bouřná noc.

Šero kolem. Ve vichřici
démonové davem letí,
jejich povoz — mraky hřmící,
a jich koně — vichři kletí
ženou se jak zkáza divá.
chýž se chvěje. strom se kývá,
vetché krovy prasknou časem —
aj, tu z vížky ze dřev sbité
odhání zvon mraky líté
posvátným svým hlasem.

Odletěli. Noc se sklání,
z dálky ještě krok jich duní.
To ta chvíle. v zadumání
duch kdy kráčí v mořskou tůni
a zas letí na nebesa,
s rojem hvězd kde v chóru plesá —
jaká radosť se hvězd zírať
a s tou sférnou hudbou zvučnou
prozpěvovať hymnu hlučnou,
slavné „Magnificat!“

To ta chvíle. kdy se nitro
každou žilkou rozezvučí.

jako ptáci v jarní jitro.
jak když včely v úle bzučí
A ty tluky člověk střeží
jako matka ňadro svěží.
pod nímž chová víc než ráj —
zřídlem srdce perlí. bije.
vždyť je svatá poesie
líbá, hřeje, šepce báj.

Níž se hlava na hruď kloní.
myšlénky kol táhnou řadou.
tu to šeptá, hřímá. zvoní,
až se všechny k spánku kladou.
Aniž hlava pousíná,
člověk na vše zapomíná.
Slyš. tu vichr plíce vzdul.
rozkácené mraky letí,
na nich jako z pekla dětí
démonů dav nazpět plul.

U mých oken zastavili,
a já slyšel jejich slova:
„Hrdé čelo plno síly.
prsa pevná od olova.
v oku vzdor a blesky hněvu.
v srdci mužnosť. pramen zpěvu.
taký křest nám život dal.
Kdybys věděl, co to krve
prolilo se, než poprvé
svobody se prapor vzpjal —

dávno by tvá píseň zněla
jinou také hlubší řečí,
jako země sprahlá celá,
která bouřce blahořečí!"
Umlkli a těžkým chodem
hrnuli se zhouby s plodem,
klátí stromem jako klasem —
aj, tu z vížky ze dřev sbité
odhání zvon mraky líté
posvátným svým hlasem.

*

Šero kolem. Hvězdy hasnou.
V mhlivé záři, ve plápolu
u nohou zřím zemi krásnou,
nad ní jako gloriolu
slunce vzcházet zlatolící.
Slavnostním a ranním ruchem
jak bych slyšel hymnus vzduchem:
„Kdož jste boží bojovníci!"

Moravě.

Jedno velké přání nese
mysl moje v bujném letu,
bych Tě viděl, Moravo má,
v lesku jiných světů.

Jiní mají hvězdy v nebi,
které jasnou září slynou,
a jen Ty jsi, Moravo má,
ještě mlhovinou.

Ale zkumní počítáři
vypočetli, vykládají,
že v těch šedých mlhovinách
plno hvězd se tají.

Bože milý, když tak myslím,
že bys měla zvučeť slávou,
že bys mohla všechny blažiť
tváří svojí smavou;

a když zřím, jak ještě dřímáš
unavena dlouhým bojem,
nad Tebou jak mraky letí
zkázonosným rojem:

jak bych já chtěl zbudit Tebe,
rozpláť oko, které hasne,
jak bych Tě chtěl rozehřáti
  pro vše, co je krásné!

Čarodějem s mocným prutem,
čarodějem chtěl bych býti,
bych to srdce zkamenělé
  vzkřísil v nové žití.

Na Hostýně.

I.

Nad pruhy polí vrch se k vrchu sklání.
Klid velebný. Strom nehne haluzemi.
Dumavý chrámční k nebes modré báni
a jako strážný anděl shlíží k zemi.
Po modrém nebi mráčci plují bílí,
ten hustne, onen ve mhu šedou mizí,
a letí dále do krajiny cizí,
a nebe čisto zas jak přede chvílí.
A pode mnou ve slastném roztoužení
Morava v záři sluneční se stkvěje,
jak na nevěstu v růžném zapýření
se na ni blankyt láskyplně směje
a prohlíží si velké její věno,
jež okázale jest tu rozloženo:
jak žito od plných se shýbá klasů,
a ve vzduchu sto skřivánčích zní hlasů;
jak všecek včelín po lučinách lítá
a řadou starých lip roj nový kmitá,
že každá lípa jako cymbál bzučí,
když dozní hra, a ozvěna jen zvučí;
jak olší křivolaký potok skrývá,
s cest bílých alej topolů se dívá,
a v dálce lesy modré v dumě vážné
se kupí ve sbory jak hlídky strážné.

A tam se bělá ves a město šeří,
tam s bílou věží kostelíci steří.
kol domků zahrady a živé ploty,
kde vroucných písní sladké znějí noty.
Kam vůkol pozříš, vše ti rozkoš skýtá,
vše tě tak mile, vše tě s láskou vítá.

Tu na vrcholu v tichém zadumání
rád s ptactvem zpěvným čekám na svitání
a hledím na slunce, jak níž se kloní
v šeř západu, a ve vsích zvonky zvoní.
Ó v slunci tom zřím Tebe, země milá!
Když vzchází slavnostně, až obzor celý
plá ve zlatě, a vzduch jest rozepělý,
když stojí v zenitu a jak mír boží zírá
neb krvavě když slzíc klesá, zmírá·
Tvé děje vidím, matko moje drahá,
Tvou slávu, velkosť, popraviště nahá.

Ó vlasti, vlasti, země otců slavných,
kdy zastkví se Tvé jméno v hrdém nebi?
kdy hlasy všech Tě slávou povelebí?
Ó země krásná, hrobko činů dávných,
kdy vzrostou obrovské z té hrobky květy,
jež vůní, krásou oslní vše světy?
Již moře, to staré slavné slávské moře
se valilo k Tvým nohám vítajíc Tě: „Královno!“
a takým jásotem to nové znělo heslo,
až skalné břehy mořské ozvěnou se třásly: „Královno!“
a široširé hory, luhy divem žasly,
a dálné pole mávajíc Ti pozdrav neslo: „Královno!“ —

A teď? Ó veliké Ti vzešlo hoře!
Šat královský Ti strhán, metropole
Tvá zašla — nezbyly ni rumy holé.
Však spanilá jsi přece, sirá vdovo!
Královských hávů vznešenější slovo
jak hvězda betlémská tu vzplálo jasně,
zde věhlas trůnil — — noc však přišla časně...
Však zřím-li Tebe, hluboké Tvé nitro,
jak zrakem plným víry vítáš jitro,
mně prsa šíří se, mně nelze věřit,
že nad Tebou zas mělo by se šeřit — —

V korunách stromů s horou větřík šumí,
tu šeptá s travinou, tu hraje s klasem.
Zvuk slyším divný. Jak by polohlasem
mé srdce hovořilo. Steré dumy
se slétají k mé duši. Zvuk se vine
blíž k srdci mému. — „Vstaň, ó Hospodine,
ve hněvě svém — — a vyslyš hlasy naše — —
hle, obklíčeni jsme lítými vrahy — —“
ó jaký zpěv to slyším dávný, drahý!
A tmí se, černé scházejí se mraky,
již slunce zašlo, vichr temně duje,
za mrakem mračno s divým chvatem pluje,
vše ptactvo strachem slétlo pod oblaky.
Již mraky zaduněly, blesk se kříží
— jest přelud to, či bělmo oči tíží?
Na mračných ořích světlé pádí voje,
jich šípy — blesky míhají se z boje,
a v čele vůdce, jemuž hvězda s čela
jak bílá jitřenka se pozastkvěla.

Ó slyším už já, slyším píseň onu,
jásavý hymnus hlaholících zvonů,
zpěv vítězný a radosť tisíchlasou,
po bouři slunce klidně zářiť spásou!

A jedle šumějí i staré buky.
Jich mluvě zamyšlen jsa naslouchaje
jsem necítil, jak do širého kraje
z blízkého chrámu varhan znějí zvuky,
a z věže ozývá se zvonů hrání:
kněz-stařec dává vlasti požehnání.

A tiše dumá rodička má, země,
že ani nezří kvapných mraků plémě,
jak nad hlavou jí jako luňák pluje,
až každá víska těžce oddychuje
a jak houf kuřat ke chrámku se krčí,
jenž nad vsí trůní, zamyšleně mlčí.

II.

Jak labutí bílé mračno,
jako oddech dumné hory,
a zas jak roj zlatých včelek
v bzučném letu tichým lesem;

jak matčino kolébání
Hostýnských mně hra zní zvonů,
a já ležím na temeni,
poslouchám a sotva dýchám.

Jako teplo drahých prsou,
matčiných jak hebkosť loktů,
jako její horké slzy,
jako její teskné štkání,

jako její požehnání,
jako její dlouhé listy,
jež mi psala do ciziny,
jak ta radosť při shledání:

Hostýnských mně hra zní zvonů,
a já ležím na temeni,
poslouchám a sotva dýchám,
neb mi srdce puknouti chce.

Ó ty zvony! Vedle mléka
mateřského kojily mě
mluvou svojí sladkovábnou,
kolébaly duši moji.

Na perutích andělských ji
uspávaly do snů luzných,
vykládaly divné báje —
po letech dnes zas je slyším.

Zdá se mi tu, že v té hoře,
že tam v zemi přehluboko
zakleto na věky věků
zapadlo se velké město.

Velké město se stem věží,
se stem chrámů zlatých bání,
a že ze všech těchto chrámů
vyzvánějí všemi zvony.

Vidím, jak se velké slunce,
žhavé slunce zvolna sklání
nad to město stověžaté
za hlaholu všechněch zvonů.

Vidím, jak se bílé hvězdy
převysoko nad ním lesknou,
v měsíci jak ke hře zvonů
na harfu král David hraje.

Slyšel jsem, jak by kdos šeptal:
„Hle, toť říše budoucnosti!
Napni rámě, kladivo chyť,
zakletou k ní hledej bránu!“

Dávno umlk' chorál zvonů,
a já ležel bez pohnutí
dívaje se do oblohy
na míhavé moře jisker.

Zdravé tváře, jiskry v očích,
Morava se na mne smála,
modrá báň ji nebes jasných
do kolébky právě kladla.

Do kolébky čerstvých lesů,
do peřinky luhů květných
přepásané povijákem
stříbrolesklých řek a říček.

Nad kolébkou čtverák větřík
rukou tleskal, skákal, pískal,
a to dítě smálo se mu,
až mu z očí slzy tekly.

A báň nebes též se smála:
„Chlapec zdráv je jako ryba,
roste věru jako z vody,
kde jen se to na něm béře?

Vždyť ho plna kolébka jest!
Musí se už chůzi učit,
pevné chůzi, hlavu vzhůru
a vždy ruce obě volny!“

A když jsem se s hory díval
na to dítě zdravých oudů,
rozhučely zas se zvony,
divoko a žalostivě:

„Bývaly dřív slavné časy,
chodíval sem zástup mužů
statečných a hrdých zraků —
vzdávaly jim ženy úctu.

Jako orlů smělý houfec
válčili zde v krutém boji,
v ruce meč a ret pln vzdoru
umírali za svobodu.

Malicherné, bídné časy!
Zas sem chodí zástup mužů,
davy žen a jejich dětí,
kupují však jenom perník.

Cukrovinky nosí z pouti,
perníkové srdce, šavle,
harmoniky, trubky z dřeva,
růžence též klokočové.

Neříkají dětem více:
‚Dítě, víš, čí krev tu tekla?‘
Srdce snad jim spráchnivělo,
že tak málo žene květů.“

Tak se zvony rozhučely
divoko a žalostivě,
a ta jejich velká srdce
zoufale se třásla hněvem.

Hněvem prudkým, hořkou žlučí,
slzami, jež lítost rodí,
jak tu spjato mužů rámě,
hrdosti že ret jich nezná.

Jak proud vichrů temnou horou,
jako mračno blízké bouře
hučely ty hněvné zvony,
a já cítil blesk jich šlehat.

Tatry.

I.

Mater Dolorosa.

Lehounké mraky nebem táhly,
vítr vál tichý, poletoval kolem,
vzduch čistý byl, a neobsáhlý
ten prostor slunečními zářil svity,
jež bily o skal hrdovzdorné štíty,
a hruď mi plnil nevystihlým bolem.

Zadumán stál jsem na vysoké Tatře.
Zrak nadšením se leskl patře
tu velebnosť a vnadu přírody,
té věčné divokrásné přírody.
Klid vryl se do skal, v prsou však jsem cítil
žár plamenný, jejž pohled vznítil
té svůdné přírody. I zřel jsem zdravou
se lesknouť zelení hor úpatí,
ze kruhu lesa vísku zářiť smavou,
a nad ní štíty — obři zubatí
své hrdé povznášeli čelo
v kraj blankytný. Tu jen se tmělo
modravých vrchů dumné objetí
tak dojemné, jak reci zakletí

by snili tam. A v středu jejich Tatra,
ta mohutná a vážná Tatra,
jen prostovlasá. něma, bosa,
a v oku stkví se tichá ranní rosa.
Jak bujný orel bystroletým zrakem.
duch do roklí se bílým snášel mrakem
té dumné přírody. I zřel jsem těsně
tu skálu vedle skal se pnout
a shlížeť se jak dětském ve sně
v zrcadle jezer zticha šeptavých.
v kolébce vlnek čistých. modravých,
jak sama kosť jich tvář i oud
a čelo jejich od věčnosti časem
jak posněženo stříbrným už vlasem.

Náš vůdce děl: „Tam — hleďte v zad —
ční Gerlochovka. pravý kolohnát.
dál Kriváň. řada mořských ok.
ah! hleďte. orel nad ním letí výš — —
teď stále vznáší se, teď klesá níž —
hle, patřte! — už je malý jako brok — —
Tam Krakov leží. viděť Wawel hrad.
tu Lesná valí se a tvoří vodopád.
tu Slavkovský, tam Polský hřbet —
tam — Babiagóra — — dál už cizí svět!“
Já však jsem snil jak v lese tichý bor.
Ne na jména, já do duše těch hor
jsem patřil, na štíty a stráně
a divou bouří proryté jich skráně,
v ty propasti a skalisk hlubiny.
kde mořských ok vždy planou rubíny.

Mně zdálo se, že Tatra,
velebná Tatra zmučená je žena,
co ku nebesům v utrpení stená
a po spasení pátrá.
Ňadrama hřeje před mrazem své dítě,
sníh pokryl ňadra, mráz kol zuří lítě —
„Bože můj, kde jsi?“
Skalistá stěna —
ona tu klečí, přes hlavu její
studení větři tajůplně vějí:
„Bože můj, kde jsi?“
A ona klečí — údy zkameněly,
jezírka slzí zůstaly,
sněhem jí vlasy zabělely,
a oči zmrzly v krystaly . . .

A divoko to bodlo srdce moje,
že na těch štítech, kde jsem volnosť hledal,
lid s okovy své ruce ke mně zvedal,
jež spoutali mu bez čestného boje
jen jako vrazi, ne jak vítězové.

A bolestně to stáhlo prsa moje,
že volnosť svatá ve vzduchu jen plove,
jen jako fénix zazáří nám v žití,
však na zem bídnou nesmí sestoupiti.

Mlčely skály. Teskně větry vanuly,
a svity sluneční, jež tiše planuly,
se leskly v mořském oku
jak bolesť v slzném toku.

———

II.

Ranni oběť.

Štít vedle štítu na oltář se změnil
v šat fialový shalen v červánků hře vnadné.
Už „Introitus“ hlasy pěly ladné.
Kde oběť, tážeš se? — Sám bůh ji cenil.

Kouř z lesů stoupá, štít se zaruměnil.
A na něm přes hruď připjat k stěně chladné
muž k muži přikovánční v muce hladné,
dav Prometheů. co hněv boží zpěnil.

Už černí dravci, žreci, z jihu letí.
krákají lačně, jakby vlk vyl v poušti,
hle, přední klín už vrh' se na oběti —

Ah — — němý slyším vzdech a teplou vidím krev...
Na štěstí mhla se na skaliska spouští
a pláštěm bědné matky zakryla ten zjev.

III.

Deštný oblak.

„Již pojďme rychle dolů, mrak se žene k štítu!“
děl vůdce. Hle, kol nás tu oblak světlý zticha
se vznáší roklemi a rosou na nás dýchá,
an vedle ostrý štít plá ve slunečním svitu.

„Sem slezte!“ vůdce volal, „do skal, do úkrytu,
za chvíli bude jasno!“ — A už každý spíchá,
pod balvan sedli jsme, však — cos k nám těžko vzdýchá,
jak v dešti máť by s dětmi lkala o záštitu.

Níž do skal mlčky zřel jsem, kam se oblak chýlí,
já v duchu zřel, že křídla rozpíná to čistá,
svá stříbrolesklá křídla nebes anděl bílý

a že se spouští k Tatře, máť by s dětmi vedl
jak Hagaru kdys v poušti... V tom vůdce náš se zvedl:
„Vždyť jsem to řek'! Je jasno! Dál se hněme s místa!“

IV.

Mluva skal.

Jak bez ducha jsem mrtvě ležel na temeni,
neb už jsem myslil, že se rozpukal
mých prsou žalář, v němž se rozplakal
hněv mého srdce. — Slyšíš? Je to vzdušné chvění?

To skály mluví! Cítíš jejich otřesení?
Ó hovor balvanův a mluva skal,
před vaším rtem i hrom by zumlkal!
Ó mluv, až k obloze se val, ty temné hřmění!

A skály mluví: „Modli se přec k bohu,
ať křídla dá nám pevná, cíl už známe!“
A zvuk ten odrážel se o oblohu.

Tam pod Tatrou však bělely se vísky,
klas vlnil se, a lesík dumal blízký,
a bylo vše tak ticho, hoře samé.

V.

Vodopád Lesné.

O skálu opřen v pršce drobné rosy,
jíž mne tu žehná božstvo vodopádu,
dlím vzrušen. Zřím, jak do černého Hádu
v tůň propasti proud stáda duší nosí,

jak temným duněním výš k nebi prosí.
Mněl jsem, že tam jde cesta k pekel hradu,
ten slyše křik, ston, chechtot, bouř a svádu.
Na zlatých paprscích teď genij bosý

se s výšin snesl na obrovskou skálu
a v blankyt vln se noře sjel v tůň hukotnou.
Vznik' hlahol vítězný — a ze přívalu

vstal genius voj veda k Marathonu
tatranských Řeků — — Rozčilen zrak neskrotnou
plál hrdostí jak zbraní lesk. Slyš, poplach zvonů!

———

VI.

Pod Grotgerovu „Slavii“.

Pln nepokoje, žhavé touhy, rozrušení,
když k Tatře chvátal jsem, a ranní větry nesly
mou mysl, kroky mé, že div až nepoklesly,
já s žasem Tebe zřel jsem Tatry na temeni.

Tebe jsem viděl zářnou, volnou, bez lešení,
jak zlatý vítáš den, a zraky Tvé se vznesly
k všem širým světa úhlům, volajíc je hesly,
jež v slunci psána jsou a v jarních proudů hřmění.

Tebe jsem viděl, jak jsi svatostí vší plála,
vznešená bohyně — ne socha mramorová —
oblita čistou září, jakou slunce sálá.

Tebe jsem viděl — — a v mé duši nepřestane
hlučeti zpěv, jejž jako triumfálná slova
národy silou moří pěly: „Hej Slované!“

Prostý motiv.

Býval jsem též ministrantem,
zvonival jsem velkým zvonem,
a vždy hruď se blahem chvěla,
že ten zvon tak krásným tónem
vyzváněl až nad hor čela,
že to srdce tlouklo zvučně,
s varhanami nerozlučně.

Chtěl bych zas být ministrantem,
hýbat lidstva srdcem, duší,
by se ono rozeplálo
jako skřivan v nadevzduší,
by se ono rozehřálo
ve náruči prosté, vroucí
láskou věčnou, nehynoucí.

Chtěl bych býti ministrantem,
s ranních hvězd bych zvonem hřímal,
že by trůny kátily se,
na nichž zlobůh žezlo třímal,
že by časy vrátily se,
kdy jak slunce po obloze
volnosť šla by v zlatém voze.

Jen orlem být!

Jen orlem být, se vznášet v nebes výši mračné,
na vody lesklých moří zírat na průzračné,
a na vysokých skalách spočinouti blaze,
mít pod sebou svět širý jako na obraze,
jen na chvíli si oddechnouti lehčeji —
já přál bych sobě.
Mně na zemi tak těsno jako v hrobě,
mně jest jak keři pod sněhovou závějí,
v mých prsou bouřívá to vždycky hněvněji,
když lid svůj vidím u veliké mdlobě.

Jen orlem být a orlem mezi orly žíti,
hru vichrů nad sebou a vzduch, jenž blahem svítí,
a s orly létat světem bez konce a mezí,
kde volnost nepoutá se jak pes ku řetězi,
kde jako horské zřídlo čist je zraků svit —
má duše prosí.
Co zem? Je sprahlá, bez vláhy a rosy,
v ní polední je spánek, mrtvý žár a klid,
pán ve stínu si hoví, ostatní pak lid
by pána nezbudil, vždy chodí bosý.

Jen orlem být, na modré zaletěti moře,
na tichý ostrov, kde neznámo dosud hoře,
všech bouří dalek klidně, volně, šťastně žíti,

obzírat nebe, moře, břehy plny kvítí,
jak mořem slunce kráčí velebně jak bůh —
má tužba čistá.
A jednou k večeru, roj hvězd kdy pást se chystá,
bych družku přivedl — a na hvězdnatý luh
a bujné květy lesů, vůně plný vzduch
my spolu zřeli bychom z teploučkého místa.

Však přec bych rozplakal se, kruté poznal hoře,
když stáli bychom mlčky u širého moře
a vzpomínali na vlast svatou, milovanou
a lodi viděli tam plouti dálnou stranou.
A kdyby rodný známý připlul — zlatá báj! —
hruď objal moji
a řekl: „Bratře, doma vše se k činu strojí,
vše plno zápalu, a všude čerstvý máj!“
my s mroucí touhou v rodný spěli bychom kraj,
kde sladší jest i smrt, byť v bídě v nepokoji.

Červánky ranní.

O v jitro planoucí bych orlem býti chtěl,
co létal strážně nad hor spících klíny.
za bouřné noci, pronikavých střel
co chránil hradby chrabré domoviny,
an stékal už je nepřítel.
V ten zápal zářivý.
kdy pohled jiskřivý
uvítá jitro zlaté svobody,
ten záblesk slunný sladké lahody,
an každý šepot, každý dech
je divou radostí a hudbou všech.
a v ňadru ženám. mužům v hrudi
se teprv velká láska budí.

Výkřikem ranním, vítězným a jásavým
já pozdravil bych touženou tu chvíli
s blankytných výšin. kam až letem plesavým
perutí mocných vynesly mne síly,
k těm výšinám až modravým.
Pak umříti bych chtěl.
Ten chlubný ozvuk střel
a hlahol zvonů slavný, velebný,
kdy ránem v kraj by zazněl malebný,
kdy otce vítá z boje žena, děti,
hoch slepci jme se výhru vypravěti —
mne uspaly by k spánku.
jak zemi do červánků.

Přemožení.

(Obraz Vereščaginův.)

Hluk temný z dálky, jak dunění hromu,
řev, divý jásot zvítězivších nepřátel
sem zaléhá — a s nebe vyletěl
ubledlý anděl smrti.

Pláň holá, pustá, beze stromu,
šum větru táhlý ruší ticho teskné,
a v mír ten sváteční se chladně leskne
s protrhlých mraků slunce zádumčivé,
své slzy halíc za oblaky mhlivé.

Jak velké hrudy zoraného pole,
jak černé hrudy zoraného lánu
tu leží mrtvoly na pláni holé —
ti z tmavé noci nedošli už k ránu.
Kol hlavy tráva vysoká jim šeptá,
ret sevřen jest, a nikdo již se neptá,
zda na blízku jsou rodní jejich milí,
zda zmírajíce slavně zvítězili.
Jen rodný pop se modlí za jich spásu,
a havran s křikem k hojnému jde kvasu.

A smutně do dálky se blankyt klene
v Rus bílou, svatou k chýži opuštěné.

Tam v okně šedá bába s dětmi sedí,
v pláň zasněženou rozrušeně hledí,
co mladá žena matka oběd vaří
a každou chvilku s nedočkavou tváří
od ohně běží, „Jedou. jedou?“ ptá se,
a staré bábě oko zalévá se,
a mladá žena s bolestí zpět běží
a v bílou svatou Rus jen sněží — sněží — —

Ti padli za svobodu! Jitro nesli.
a s proklátým tu srdcem večer klesli.
Ti padli za volnosť — ne svou. svých bratří,
a umřeli, jak pravým mužům patří.
Však přes jich rovy rodní soudruhové
s volnosti zpěvem šli už — vítězové!

Ó smím-li za smrť prositi já chudý,
nuž takovou mně někdy popřej, bože!
Ne nudnou postel, než ty tvrdé hrudy,
pláň nekonečnou za své míti lože,
nebesa svědkem, že jsem mužně padl,
že za česť rodu svého život svůj jsem kladl,
na poli tom, kde krve proud se odlil —
rád za volnosť i za nás každý by se modlil.

A zdaleka z té chudé naší chatky
by přišla ke mně láska mojí matky,
ta hledala by mne a najdouc klesla
a obejmouc mne. umřela by se mnou.
A otec stařičký by pochoval nás oba
do hrobu jednoho, v tu síňku temnou,

rov nasypal by, zasadil nám jedli
a nasypav a zasadiv by zbledlý
a s puklým srdcem na hrobě též usnul.

Ó v poli tom, kde krve proud se odlil,
rád za volnosť i za nás každý by se modlil,
tam každý rád by postál v zamyšlení,
jak ležíme tu láskou přemoženi.

Až umru...

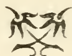
Až umru kdys, ó prosím vás, tam na Hostýn
mě poblíž chrámu vložte zemi v klín,
na hoře té, kde za svobodu Vněslav pad' —
tam budu o něm snít a zdřímnu rád.

A místo náhrobku tož jedli tajemnou
mi vsaďte v hrob, ať šumí nade mnou;
nechť ptá se kdo, zda žebrák tu či poutník kles',
to jedno jest, nechť za mne mluví les.

Chci na Moravu zřít a k jasným oblakám,
tu Moravu, již jako drahokam
jsem vzácný v srdci nosil slzou skropený,
vždy doufaje, že v ráj se promění.

A bouře nad hlavou mi bude hráti tam,
a zpěvná processí kol půjdou v chrám —
ó kdybych najednou tak cítil zem se třásť,
a zpěv jich zněl: „My svobodnu chcem' vlasť!" —

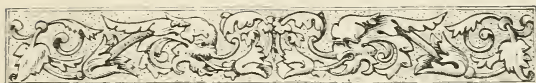
Ó tenkrát, cítím to, bych musil z hrobu vstať,
vzíť lýru svoji, struny rozpoutať,
vlíť naposledy do nich srdce svého krev
a zapěti — volnosti slavný zpěv!

III.

...słodszy wyraz nad wszystko, wyraz miłości...

Mickiewicz.

Jaro.

(Hymnus lásky.)

Kůrové andělští, vy sbory hvězdné báně,
dnes píseň má chce věncem ozdobiť vám skráně.
Zem celá chví se jarem, háj pln teplých hnizd,
a hudba jarních větrů, ptačí zpěv a hvizd
se vzduchem vlní,
a srdce mé, dřív orla uštvaného doupě,
dnes rozkoší se plní,
báň hvězdnou v sobě má
i moře, jež perly dá.
Však nad nebe a hvězdy, nad perly a moře
v červáncích štěstí, v blahozvěstné zoře
dnes v srdce mé, v to šeré, chudé doupě
rozlévá vůni lásky růžné poupě.

Ó křídla rozepněte svá, ta stříbrojasná,
nechť z vašich úst zní lásky hymna libohlasná!
A klenbu z křídel svých vy rozekleňte nám
za oltář lásky mé a za velebný chrám,
neb ono poupě, jež dnes útlou svoji hlavu
mně k prsům stulilo a ztišilo jich vřavu,
ze země nemůž' býti, ono patří k vám,

pod křídel vašich stan, tam k rajským výšinám.
Já nevěděl jsem také, zda to anděl bílý
či luzných snů jen přelud k mé se hlavě chýlí,
neb nevinné to dítě rosným květem zřelo
a duši svou mi v čistém zraku otevřelo.

Hle, bouře mořská ztichla, klidem září břehy,
a v tajnou hlubinu teď plno božské něhy
se shlíží slunce, slunce všemohoucí lásky.
A veliké to moře — srdce blahem dýše,
a lodi bělostné, ti plavci do snů říše,
se honí hladinou, jež jak tvář dětská čista,
a víska vlaštovek, v zobácích jara zkázky,
si v letu povídá, jak mnoho hnízd si chystá.
A z květů vůnědyšných ovoce se klová,
luh kolébá se klasem, požehnání chová —
s tím ovocem a klasem prsa má též cítí,
jak dozrává v nich srdce, když je láska sytí.

Ó chraňte hlavu mou, jež plápolavě hoří!
Mé náhlé štěstí rovno divokému oři
s peruťmi sladkých vášní, které dál ho ženou,
i unáší mi srdce, mysl roznícenou,
že nevím, mám-li věřit svojí síle mladé,
zda uzdou ovládne, již rozum oři klade.
A jak letíme s větrem, na šíji mi leží
to moje poupě, ptáče, jež mi sedí v sedle,
i myslím, že vše hvězdy, slunce se mnou běží,
jak hřeje mne svým ňadrem, líčko líbám zbledlé
a rusou její hlavu, jarní konvalinku,
a temný, vlhký zrak, v němž duše má svou síňku.

Ó pějte zpěv už, píseň velebnou a prostou!
Neb cítím v sobě touhu, jak mi křídla rostou.
Hle, snivé poupě mé, ta holubice bílá,
jak melodie se k mým prsům přitulila.
A rtíků jejích vůní, sladkosti vší zrídlem,
já cítím se již orlem, jemuž štít je sídlem.
A pode křídlo chopiv svoji holubici
já rozrážeti budu druhým svojím křídlem
průsvitné vlny étheru, vzduch kmitající,
a poletíme spolu ať v slunečním svitu,
ať v rozedulé bouři, za žhavého kmitu
všech blesků — poletíme spolu ke blankytu,

na hvězdnatou výšku
a pod římsou hvězdnou
vlaštovčí jak hnízdo
zřídíme si chýžku.
— — — — —
— — — — —

Hle, struny napjaty
od slunce ku zemi,
jak vítr tkne se jich,
zem zvučí písněmi.

Toť harfa nebeská,
jež hlavou slunce má,
a místo větru teď
sám genij lásky hrá.

A hvězdy, nebesa
se hýbou zpěvem strun,
ba začíná se třásť
i sám už boží trůn.

A ranní padá rosa,
— to slzy anděl — v zem,
jež skanuly, když Bůh děl:
„Vše v lásce stvořil jsem.“

Vzduch pln je skřivanů,
pln vůně z kvítí luh,
v objetí leží andělé,
a všechny líbá Bůh.

V lese.

Pod vonnou jedlí
oči mé shledly,
jak si dvě sykorky
na větve sedly.

Volaly, pěly,
co duše měly,
z hnízda k nim prázdného
libánky zřely.

Hnul vítr vlasy —
a vábné kvasy
do hnízda vloudily
sykorčí hlasy.

Co že to vlétlo?
Blaho že zkvetlo?
Podivno, jak to jen
hlavu mi spletlo!

Přišla ke mně láska.

Hsta šotků!
Odkud tolik šprýmů?
Nemohu to vtěsnať
do rhythmu ni rýmů!

Přišla ke mně láska
jak na salaš dudy —
každá žilka tančí —
nevím u všech všudy,
dudy-li to zvučí
či to v hlavě hučí.

Srdce mé mi řeklo:
Brachu, nesnesu to,
nebudu-li zlatou
obručí já skuto.

Moje děvče drahé
má dvě zlaté ručky,
ony objímají
pevněj' nad obrúčky.

Má milá předrahá,
přeblahoslavená.

v hubičce, v živůtku,
v živůtku, v hubičce
divné má koření
nemocným k hojení.

A já mám bolení,
ubohé stvoření!

Na můj svátek.

Byl svátku mého den. A Tys mi psala,
ať tužby vše, ať přání mé se splní,
a místo pochyb, jež se v srdci vlní,
by duha jasná v duši mé se vzňala.
Ať srdce mé, jež v růžném lásky úsvitě
vši slasť svou Tobě šepotalo v úkrytě,
ať věčně tluče věrně!

Tak psala jsi. A stokrát Tvoje řádky
jsem četl v blahém, zbožném zanícení,
a v srdci vřelo to a v tváři rdění,
ač pískal mráz a v oknech jinovatky.
A stále četl jsem, až večer zašeřil,
a večer čet' jsem, sotva srdci uvěřil,
že vždy má tlouci věrně.

A bylo mi jak podsněžníku z vesna,
když na svět hledí, cítí jarní vání,
a bylo mi jak děcku v luzném spaní,
když s andílky se směje, žvatlá ze sna.
A bylo mi, jak blankyt by se hvězdnatý
v mé srdce uložil a pažit květnatý,
— tak srdce tlouklo věrně.

Však v noci zdálo se mi, žes mi psala,
ať co si přeju, všechno se mi splní,
a jestli koš mých přání snad se nenaplní,
ať menší vezmu koš — jsi radu dala.
Ať vezmu košík — tak jsi na vlas napsala —
v němž aspoň srdce naše by se směstnala
a věrně tloukla v koši,
společně v jednom koši.

Tak psala jsi. A stokrát Tvoje řádky
jsem louskal u veselém zanícení
a tomu koši smál se do umdlení,
že z nouze o místo pak vzniknou zmatky.
A srdce skákalo jak rozpustilý kluk,
když četlo, naše srdce věrně na souzvuk
že budou tlouci v koši,
společně v jednom koši.

Však hůře bylo, když jsem hledal košík.
Od krámu ke krámu jsem mrzut chodil,
už mysle, že mě list Tvůj za nos vodil;
neb se starými smál se mně i hošík.
Vždyť pro mé srdce každý koš Ti malý byl,
a trefný návrh Tvůj se tak mi zalíbil,
by srdce tloukla v koši,
společně v jednom koši.

Ozvěna.

Znělkový věnec.

I.

Zvuk čarovný se snesl k mému sluchu
z jar půvabných, jež uprchla tak záhy.
jak barva ze květu, když nemá vláhy,
jak tažný pták, když tepla schází vzduchu.

Teď jiným svět se zjevil mému duchu.
Vzal vrásky na čelo, v líc vážné tahy
a přísným pohledem cíl hlásá dráhy,
kam spěti mám vždy ve zimničném ruchu.

A bujná hlava klonívá se k zemi,
když zní to kolem ní: „Jen dál, jen dál!“
a vichr prudký láme perutěmi —

Z dob blahých píseň zní mi kolem čela,
zde v péro zachyt' jsem ji — sladký žal,
vzpomínka dávná zas se rozzvučela.

II.

Vzpomínka dávná zas se rozzvučela,
a mžikem všechno změnilo se kolem:
Koberec květů rozsypal se polem,
koruna stromů v květ se rozpučela,

z dřevěných úlů vyletěla včela,
a větři povídali nad topolem,
že s motýlem a čápy, se sokolem
se žene máj jak řeka rozhučelá.

Křepelky kradmo strojily si hnízda,
slavíci tuží na námluvy hlasy,
a na třešni si drze vrabec hvízdá,

jak pěkné hnízdo ukrad'. Rozkoš vjela
též v srdce mé, a dechem vší té krásy
jak s vrchů sníh prchala chmura s čela.

III.

Jak s vrchů sníh prchala chmura s čela,
a srdce roztlouklo se volně, blaze,
jak žitné pole v ranní rosné vláze,
když „Pojďte do hor!“ laškovně mi děla.

Matinka s hostmi jíť prý by tam chtěla,
— což jinak značí, bez vší totiž fráze,
že pro sebe tam ulovíme snáze
chvil sladkých — to má děva zamlčela.

Spjal vichry Eolus a pustil vánky
nad ševel harfy lehčí, a v tu chvíli
Vil zástup stlal nám v lese na libánky,

kde Amor dřív se válel v směšném ruchu.
Tam lesní zvonky v zpěv se rozzvonily,
hlas dávných bájí ozval se zas v duchu.

IV.

Hlas dávných bájí ozval se zas v duchu.
Zřím mezi vrchy údolí to svěží,
kde potok horský bujaře dál běží,
tam — málem že bych věřil ve předtuchu —

jsem Tebe zaveď. V láskytoužném ruchu
tam borů koruny, sbor štíhlých věží,
se k sobě tulily, a jak když sněží
sny s nebe, šeptaly cos vzduchu.

Tam divokrásnou pověsť o Atale
jsem Tobě četl, hlas se trhal stále,
a jindy o Aldoně, Waltru zkázku.

Při prvním čtení líbal jsem Tě v duchu,
při druhém čtení — čtli jsme svoji lásku.
Ó byl to čas — vše v divotvorném ruchu!

V.

Ó byl to čas — vše v divotvorném ruchu!
Roj zlatých včelek rozletěl se strání,
by vsedl na jetel, kde motýl už se shání,
a z vísky ranní zvonek cinkal sluchu.

Tu mladý skřivan perly házel vzduchu,
je vítr chytá, roznáší je plání,
slavíka dráždí, jenž se zpěvem brání,
a píšťal zvuk zas nosí od pastuchů.

Tu nad hlavami zabzučeli brouci,
tu zpěvy ženců hlaholili slastní,
a nebem volně plulo slunce skvoucí.

My mlčeli, nám ústa oněměla,
však v očích čtli jsme si: „Ó jak jsme šťastni!
Nám všechny krásy země otevřela!“

VI.

Nám všechny krásy země otevřela,
ba srdce svoje nám též ukázala,
obrázek malý, na němž slova stála:
Ó kéž by v lidstvu taká láska vřela!

Hoch malý přiběh' k nám, líc se mu rděla,
a v hnízdě holátka nám přines' malá,
však hle, nad námi matka polétala
a strachem o ptáčata jen se chvěla.

I mněl jsem: Bože, co v tu chvíli cítí
má družka milá v duši svojí krásné?
Zda sladká touha ňadro její vznítí?

Tlukotem prudkým srdce nám se chvěla,
hoch vrátil ptáku holátka — a k jasné
k obloze duch náš křídla rozpjal smělá.

*

VII.

K obloze duch náš křídla rozpjal smělá.
a moře lásky, jak své vlny hází,
svou těsnou chtělo protrhnouti hrázi,
by v celý svět bouř hymny její zněla.

Byl pozdní večer, ve spánku zem celá,
stín dumné noci s tmou se černou schází,
však Cherub lásky, jenž nás doprovází,
děl obloze, by hvězdami se skvěla.

Jen potok lesklý hrčel ve vrb stínu,
my podél šli, Tys tulila se ke mně,
a bledý měsíc vyplul nad krajinu.

A poslouchaly hvězdy ve rozruchu,
když „lehkou noc!“ Tys šveholila jemně,
jak skřivan vznášeje se v modrém vzduchu.

VIII.

Jak skřivan vznášeje se v modrém vzduchu,
jak skalní orel ve vznešeném letu,
tak mysl naše rozlétla se k světu,
jenž ze sna procit' do živého ruchu.

Ó božské ticho! Zdálo se nám v duchu,
že rosa padá k naší lásky květu,
že zpěv naň dýchá sta andělských retů,
harf stera sladkosť že nám splývá k sluchu.

V nach červánků se nebe rozžhavělo,
pták zpíval, slunce plálo, list se rosou třás' —
tu poprvé já políbil Tě v čelo.

I bylo nám jak dítěti, když dříme,
nám dech se ztajil. Tvůj jsem slyšel hlas:
„Ó rci, zda žijeme my nebo sníme?“

IX.

„Ó rci, zda žijeme my nebo sníme?
Či možno krásy chtíti ještě víc?“
Tak pravilas, nach přelít' Tobě líc,
když slavík pěl nevěda, že jej zříme.

To bylo v háji, kde tak rádi dlíme,
kde říčka bystrá proudí bublajíc,
kde každý list nám šeptá, kyne vstříc,
že tam si spolu vroucně promluvíme.

I byla píseň to, jež Petrarkovi zněla,
když poprvé zjev Lauřin přikouzlil mu sen;
i byla píseň to, jež chmurným Dantem chvěla,

když Beatrici v růžích rakve zřel.
A Tys mně šeptla, smích Ti vyběh' ven:
„A pravda to, co v háji slavík pěl?“

X.

„A pravda to, co v háji slavík pěl?“
‚A co?‘ — „Však víš?“ — ‚O kráse sladkých zraků,
o hvězdách jiskřivých, jež do oblaků
bůh zasadil — úl medossavých včel?‘

„Ne, ne!“ — ‚O růžných červáncích, jichž pel
Ti plane s líc?‘ — „Ne, ne!“ — ‚O bujném máku
opojných rtů Tvých, jež‘ — „Ne. ne!“ — ‚O ptáku
tom zpěvném, jenž se v srdci rozepěl — ?‘

Už neslyšelas, utekla jsi mžikem
za keře růžové, a já Tě honil,
a smích Tvůj stříbrem po zahradě zvonil.

A když přec chyt’ jsem Tě, a s lehkým křikem
k mým prsům padlas — čtli jsme, co už víme,
že svět jest jiný, než my lidé mníme.

XI.

Že svět jest jiný, než my lidé mníme,
Ty pravilas, když na vrch šli jsme druhý,
a hned jsi malovala pestré duhy,
jež nad námi se pnou, aniž je zříme.

Ó zmlkni raděj, plahočivý rýme!
Na modré obloze nám bílé pruhy
stavěly zámky s jezírky a luhy,
kde pustým echem jsi — ty slovný dýme!

A slunce, které na obloze plálo,
na zlaté struny furiant nám hralo,
i ptal jsem se tě, rýme skuhravý:

‚Nuž rci, zda blahým srdcím svět má jinou líc?‘
A zášť tvá do znělky se upraví:
„Tak každý, kdo jen zažil, musí říc'!“

XII.

Tak každý, kdo jen zažil, musí říc',
že bídnější než holá skála v poušti,
kdo nezřel, jak se slunce v moře spouští,
tak velebně a slavně klesajíc.

My byli v horách. Slunce víc a víc
v dol klesalo, zaváli větři horští,
hlas zezulčin se ozval v šerém houští,
kde světlušek se sběhlo na tisíc.

A slunce zašlo. Do vln v zlatém hávě
si ulehlo jak naší lásky květ
v hlubinu srdcí. Z hor mhla vyšla právě.

V to šero z údolí nám zvonek zněl
„Ave Maria!“ . . . a náš chvěl se ret:
To pocítiv by umříť člověk měl!

XIII.

To pocítiv by umřít člověk měl —
Ty mlčíš? slzíš, moje zlaté dítě?
Ó tajemství těch slzí nerozvité!
Ó dej, bych uslzenou tvář Ti zlíbat směl!

V té lásce, pravím, umříti by člověk měl,
červánkem zlatým shasnout na úsvitě,
než mraků spousta rozpne svoje sítě —
či není láska nejluznější žití pel?

Ty mlčíš? štkáš?‘ — A perlorosné oči
Ty vznešši mluvilas: „Což nesmí života
mít láska ve světě? Kam ona vkročí,

zda růže nevypučí ze slz bídných líc?“
— ‚Ty díš? Ó dej se zlíbat, ať ret šepotá:
Krásnější nebe nemůže nám kynout vstříc!‘

XIV.

„Krásnější nebe nemůže nám kynout vstříc,
to nebe sotva víc nám růží rozstele —“
tak pravilas mi v horském kostele,
a zbožným nadšením Ti vzplála líc.

Ó byl to chrám! Jen dvé v něm plálo svíc,
kněz starý četl tiše. rozchvěle,
a děvčátka dvě pěla vesele.
krom nich pak stařena. a nikdo víc.

A dívčí zpěv — to hlas andělských kůrů,
jej zvučných varhan doprovázel tón.
jenž chrámem zněl a s kadidlem plul vzhůru.

„Zde srdce nebem, zde bůh v našem duchu,“
kněz „Milujte se!“ děl. a z věže zazněl zvon.
Zvuk čarovný se snesl k mému sluchu.

———

XV.

Zvuk čarovný se snesl k mému sluchu.
Vzpomínka dávná zas se rozzvučela,
jak s vrchů sníh prchala chmura s čela,
hlas dávných bájí ozval se zas v duchu.

Ó byl to čas! Vše v divotvorném ruchu.
Nám všechny krásy země otevřela,
k obloze duch náš křídla rozpjal smělá,
jak skřivan vznášeje se v modrém vzduchu.

„Ó rci, zda žijeme my nebo sníme?
A pravda to, co v háji slavík pěl,
že svět jest jiný, než my lidé mníme?“

Tak každý, kdo jen zažil, musí říc',
to pocítiv by umříť člověk měl —
krásnější nebe nemůže nám kynout vstříc.

Andante.

I.

Ba divného cos nám se stalo dvěma,
že nemohu to ani pochopiti.
Co dříve vonné dýchalo nám kvítí,
teď vítr vane smutku perutěma,
podzimní vítr přes údolí němá,
jenž začal do srdce jak do skal bíti,
a s nímž se vichři rozsápali lítí,
a srdce moje spočinout kde nemá

Ba divného cos nám se dvěma stalo,
že zříme klam, kde blaho dřímá ryzí,
že blaha úsměv s tváří našich mizí,
že chladne srdce, které dřív tak hřálo,
to chudé srdce, jež si nebe přálo —
a pojednou jsme sobě jako cizí.

II.

Den růží plá, já z okna hledím ven.
A zdá se mi, že šťastna vcházíš ke mně,
že nad mou hlavu skláníš se tak jemně
a usmíváš se: Cos tak rozsmutněn?

Hned vonnou mhlou mi hlavu zastřel sen,
a vzpomínky se budily zas ve mně.
Kraj líbezný se klonil v snivém temně
červánkům do vln jako v onen den . . .

Snad můžem spolu jít? Ty ptáš se: „Kam?“ —
Ba není kam. Já zapomněl, že chrám
té lásky naší zřícen dokola,
že v jeho klenbě hnízdo sokola,
v němž kořisť ukrývá v noc hvězdolící
a snů mých trhá bílou holubici.

Dumka.

Oj, vypučela z keřů bílá vonná kvítka,
rosa v nich se třásla, slavík u nich zpíval.

Oj, roztlouklo se, poskočilo moje srdce,
smála se v něm láska — zezulenka v hoře.

A napadalo sněhu, květ se svíjí, vadne,
svíjí se mé srdce — uvadla ach, láska.

A ticho pláče, dumá posněžená země,
jak já hlavu věsím, těžkou hlavu mladou.

Při dychánku.

 paní!
O struny mé duše tluče
ještě ozvěna Tvé písně.
Zřím, jak velké oči září
nadšením a v růžné tváři
jak Ti plane za úsměvu
třepetavý oheň zpěvu.
Slyším, nebes do náruče
skřivanů jak houfec ruče
s úst Tvých vzlétl, písní zvuče
líbeznou; jak deštík květů,
svěžích poupat v šumném letu
rozsypal se se Tvých retů.
Zřím, jak bílé ruce Tvoje
budily mé nepokoje,
když jak vlnky přes kamení,
když jak motýl po lupení,
jak vlaštovky pod nebesy
rozhnaly se na klavesy.

Zdálo se mi, že tu děvu,
za niž jsi Ty právě pěla,
u moře zřím zamyšlenu,
ana vzývá archanděla,
ať ten koráb rukou střeží.

který s jejím druhem běží,
by nevrazil v skalní stěnu.

Zdálo se mi: ranním vzduchem
výstřel zahřměl — s temným ruchem
připlul koráb. A na břehu
zřím. jak děva v rychlém běhu
na palubu chvatem letí.
druhu padá do objetí.

Málem byl bych sepjal ruce
a s akkordy Tvého zpěvu
rozletěl se do snů říše,
rozmodlil se v duchu tiše,
jak se modlí za úlevu.
Sám jsem dumal: na pobřeží
bezměrného že dlím moře,
od rána až k noční zoře
vstříc že pouštím mysl svěží
ověnčené zlaté lodi.
stříbrná již řídí vesla,
jež jak anděl v tůň se snesla.
labutí se mořem brodí,
by mně milou družku nesla.
Touha moje — nebe hvězdné
sklonila se ponad moře
do daleka, nekonečna,
jak ta bílá cesta mléčná.
Však to moře v hloubi bezdné
rozbouřilo snící vlny.
které v jícen hrůzyplný

shlcovaly jedna druhou —
a to byli moji snové.
co se ránem v záři nové
luzně rodí a už zítra
musí vymřít z mého nitra

Dávno ztichla báj Tvé písně,
mou však hlavou dále táhla.
do strun mojí duše sáhla,
až tesknými tóny zněla
elegie Israfela . . .

Je-li možno?

Je-li možno? Kolem hlavy
poletuje větřík hravý,
jako křídlem andělovým
přeludem mě vábí novým,
ó ta rozkoš a ta kouzla —
bože, jaká báj to vklouzla
v duši mou jak větřík smavý?
Vždyť já zíral v obzor tmavý,
vždyť já říkal: Nikdy víc!

Co to šepce? Ó ty hlasy,
známé tak a plné krásy,
letí, zvučí jako ptáci,
že se ke mně láska vrací.
Schýlila se hlava moje,
a těch snův a tužeb roje
šumějí jak zralé klasy,
jak by zlaté nesly časy —
nemohu — ach, nevěřím!

*

Věštba.

Věštila matce
cigánka stará,
že se já kdysi
utopím z jara.

A já tu dosud
na světě zbývám,
popíjím, kouřím,
směju se, zpívám.

Ach! Náhle cítím —
hlava se točí — —
na dno už stáhly
dívčí mě oči.

Serenada.

Pod oknem Tvé chatky
čekám, zda Tě zočím,
nápěv Tobě sladký
z kolovrátku točím
svojí poesie —
Ó otevř náruč svou!

Je to píseň krátká:
„Otevři mně vrátka!
Slavík ještě tluče,
vběhnu k Tobě ruče,
vezmu Tě kol šíje —
Ó otevř náruč svou!

Všechno spí už tiše,
jenom s jasné výše
hvězdy dolů hledí,
a ty dávno vědí,
že jsme podloudníci —
Ó otevř náruč svou!

Větřík se sic plaší;
alespoň řeč naši
neuslyší matka.

Otevři nuž vrátka.
otevř okenici.
  ó otevř náruč svou!

Však až v čase pěkném.
že jsme. matce řeknem,
nedočkaví byli:
z úst že med jsme pili
jak z kalíšků včelky —
  Ó otevř náruč svou!

Hleď. jak s hvězdnou bání
jabloň se tu sklání.
a tím bílým květem
jak hoch za děvčetem
měsíc hledí velký —
  Ó otevř náruč svou!

Slyš. už soumrak čirý —
v bezový pojď stánek!
Hubičky dvě, čtyry
nesplaší Ti spánek,
ony na noc hojí —
  Ó otevř náruč svou!"

V brance u zahrádky
čekám. zda Tě zočím,
nápěv Tobě sladký
z kolovrátku točím
poesie svojí —
  Ó otevř náruč svou!

Píseň.

K mým zpěvným prsům nechť se schýlí
 Tvá hlava půvabná,
já mnohé velké slovo
 Ti vložím v ústa Tvá.

A políbení naše dlouhé
 svou hudbu k němu dá,
to bude píseň všech písní.
 modlitba tajemná.

Poutnická.

K hoře kráčí průvod zbožný.
  — les se zachvívá —
plným srdcem prozpěvuje:
  Panno Maria!

Samoten též v ranním poli
  zpíval jsem si já:
Nad chýžkou trůň mojí lásky.
  Panno Maria!

Stříbrný spusť na ni závoj
  zlatých, sladkých snů,
jako spouštíš hvězdnou báni
  ke mořskému dnu.

Nahraď, v čem nám prostor brání.
  svět ach, daleký:
nechť se aspoň ve snu luzném
  líbáme až na věky.

Nechť si ve snu ssajem ze rtů
  vroucí duši svou,
jsme dva květy, které práhnou
  po rose, až mrou.

Vyslyš mile, milostivě
  píseň za lásku,
uvijem Ti do kapličky
  věnec k obrázku.

Ó už vidím, jak mé děvče
  kvítka zalívá,
a už Tobě napřed zpívám,
  Panno Maria!

Prší, prší.

Prší, prší zticha, hustě,
sedlák bohu vzdává dík —
milý bože, takým deštěm
chtěl bych býti okamžik.

Nad postýlku bych se spustil,
byl by ze mne hospodář! —
zticha — sladce, hustě — žhavě
milé své bych líbal tvář.

A ona by šepotala
jako růže povesní:
Ševel, ševel, dešti drobný,
vždyť se při tom dobře sní!

Maliny.

Chodil bych já na maliny,
nemohu!
Na maliny ku své milé —
žel bohu!

Dosud jich, ach, dosud hlídá
matička —
což je drahá malinová
hubička!

Sen.

Jako kalich růžný, vonný,
plný moku opojného
cítím rty Tvé na rtech svojich
srostlé samou sladkostí.

A z úkrytu našich srdcí
duše naše vyskakují
a na prahu našich rtů se
líbají — dvě hrdličky.

A ta touha našich ramen
hradbu tvoří, která chrání
duší našich, snoubících se
v brance našich žhavých rtů.

Znělky.

I.

Již bylo s půlnoci, když octl jsem se v dvoře.
Radostně zařehtaly koně, zvonky třásly,
a měsíc se hvězd stádem, jež se v nebi pásly,
zem stříbřil bílou. Ticho, jak když usne moře.

Pln touhy k východu jsem zíral, k růžné zoře,
chtě spatřiť červánek, před nímž by hvězdy hasly,
a slunce libý úsměv, až by světy žasly,
než ono spalo jak zakletý poklad v hoře.

Po schodech pospíchal jsem kol ložnice Tvojí,
zře přes spuštěnou clonu lampu slabě kmítať.
Zda slyšelas můj krok? Ach, duch se doufať bojí.

Chtěl „dobrou noc!“ či „dobré jitro!“ chtěl jsem Tobě přáť,
svůj červánek, své slunce chtěl jsem vroucně vítať,
ach — chtěl jsem aspoň strážcem u Tvé noční lampy stáť!

II.

Jaká to noc a sen! Mně v prsou bouře hučí.
Mé hrdlo je tak těsné, jak by bylo spjato,
rty mluví cos, že líbat chtějí žhavé zlato,
mé rámě chvěje se, chtíc k Tobě do náručí.

Notím si píseň, jež Ti nejliběji zvučí,
sny křísím, jimiž srdce bývalo vždy vzňato,
mysle, že zlehka mě a sladko udřímá to,
než marno vše, mě i ta hebká postel mučí.

Což nemohla jsi zkázat, žes ji sama stlala?
Ó perel déšť, snů zlatých do ní rozsypala
by mysl má a vdechla poupat jaro celé!

Až k ránu usnul jsem, zář červánků již plála,
a ve spánku jsem slyšel, v jitro zrůžovělé
jak rajská hudba k uvítání Tvému hrála.

III.

Už zlatá jitřenka své růže rozesívá
a posněženým stromům na vršky je stele,
jak křišťálový sever v záři znachovělé
se hora ozářená snivě v dálku dívá.

‚Dobrý den!‘ — „Vítám Vás!“ se tvář Tvá uzardívá.
Tvou držím ručku ve své ruce rozechvělé
a do očí Ti hledím, do Tvé duše celé,
jež ohnivý jak východ k duši mojí splývá.

‚Dobrý den!‘ — „Vítám Vás!“ my opakujem znova,
‚Nuž, jak se máte?‘ ptám se — usmíváš se sladce,
můj bože, drže ruku Tvou jist nejsem slova!

A přec se vzpíná, svíjí, bouří srdce vzňaté,
jak hora puknouti by měla v živlů hádce,
a vše ta bouř rozplývá v řeč: ‚Nuž, jak se máte?‘

IV.

Co zřím? Ty slzíš! Co je Ti? Jsme spolu chvíli.
slov neřekli jsme sobě tajných, nejsme v skrytu.
Tvé ruky obávám se dotknouť, v rosném třpytu
Tvůj vida zrak, v němž lásky bůže na mne střílí.

Byl bych Ti padl k nohám s bouří svojich citů,
byl bych Tě líbal jako slunce vrchol štítů —
však zrakové jen krásu slzných očí pili,
a duši zdálo se, že nebe k ní se chýlí.

I myslil jsem: Kéž jsou to slzy naší lásky!
Kéž by to byly slzy plynoucí nám z blaha,
kdy srdce, sladkosti jsouc plno, přetékává!

Věř mi, že na čele jsem skrýti musil vrásky,
jež rodily se z bázně, duše moje drahá,
že štěstí tomu srdce nestačí ni hlava.

———

V.

Tys přec jen zlostna! zlostna! Co mi nedáš spáti?
Co ze spánku mě budíš, když jsem usnul právě?
Noc probdím, slyším jednu, dvě, jak tlukou hravě,
děvče, přec chvílenku bys mohla k snu mi přáti!

Však ne, Ty nahýbáš se luzně k mojí hlavě,
Tvůj cítím dech, Tvůj zrak, Tvá ruka sálá žhavě,
i mluvím s Tebou, mluvím a musím se smáti,
bože, vždyť toho tolik umíš vykládati!

Už lékař děl mi: „Ký čert vám v té hlavě klove,
že nepomáhají ni prášky morfiové?"

Ej, čerta ne, však diblíka mám čtveračinu,
jenž v mozku mém si rozpjal zlatou pavučinu.

Slyš, kdyby to tak věděla má matka, v bázni
by řekla: „Ten můj synek samou láskou zblázní!"

VI.

Své velké štěstí sobě bojíme se říci.
Jsme jako děti, které u studánky sedí,
však píti bojí se a jenom do ní hledí.
by nezkalili její křišťálovou líci.

Jsme jako děti, které — divem rtové bledí —
pohádkám naslouchají, slůvka při tom nedí,
však vždy na sebe uprou zraky svoje snící,
když prince se princeznou snoubí kouzelníci.

A samo nebe na nás rozechvěle zírá,
jak perly, zlato z nás dvou každý nosí, sbírá,
však vysypat se zdráhá, strachuje se zmatku.

My strojíme se stále k velikému svátku,
čtem požehnání na vzájem si ve zřenici,
a velké štěstí své přec nechceme si říci.

VII.

Z květin, jež sbírali jsme spolu na lučině,
z pomněnek, potočné jež břehy květem kryly,
a jež jsem trhal já, Tvé ruce vínek svily.
Nač? Nemohl jsem tušit z květin ve Tvém klíně.

Však jak by anděl lásky s nebes hvězdné síně
nám duše pojil, dával naší lásce síly,
Ty v chodbě věnec kladla's na kříž v téže chvíli,
kdy do chodby jsem vešel — nové do svatyně.

Ó byla to snad oběť prvá naší lásky?
Proč spatříc mne jsi prchla jako plachá srna?
Či nechtěla's, bych viděl, čeho hruď Tvá plna?

Svým očím věřiti jsem nechtěl, srdce dělo:
„Snad ozvěna to z Fausta?“ — — — Kristovo však čelo
kryl vínek z kvítí, jež jsem sbíral za procházky.

---

*

VIII.

Ne, zůstaň! Nevyprovázej! Je temno všude.
Dobrou noc! Hleď, div schůdky zraky moje shlednou.
Spi sladko! Nechť Tvé ruce k objetí se zvednou —
dej ještě polibek — tak — — tak — — snad ještě jeden zbude.

Co tulíš se? Chceš doprovázet? V záři rudé
už večer shasl — pozor! Schůdek! — Ještě jednou
dej polibek, než úst Tvých červánky mně zblednou —
tak — — tak — — ó samo nebe ve Tvém ňadru hude!

Na každém schůdku ve tmě krok náš tiše stane,
ret hledá ret, a srdce v objetí se našla,
už z chodby vyšli jsme — hleď, lampa v okně plane,

matinka volá — honem, nechť Tě ještě zlíbám — —
Dej pozor na schody! — Tak! — Dobrou noc! — — —
Už zašla,
jen hrknout slyším klíč — a dále ve snu líbám.

*

Ó sám již nevím, co se se mnou stalo,
neb není noci,
by souhvězdím Tvé jméno nezaplálo,
a o Tobě by se mi nezazdálo.

IX.

Tak často v duchu ptám se: Zda budeme svoji? —
Tu vždycky andělé dva ke mně sestupují,
ten jeden ponurý jak skalné údy v sluji,
ten druhý jako blankyt, když se hvězdy rojí.

Ten hvězdu v čele má a v ruce čerstvé chvojí:
„Jen v lásce veliké tvé duše spása bují!“
on praví mně jak hudba, jak zpěv Allelují,
a nevím jak, — Tys v náruči se octla mojí.

Však chmurný anděl praví: „Blázne, blázne hloupý!
O velkých mluvíš srdcích? Rouchem bazilišků
se oděj — ono nejlíp srdce dívčí loupí!“

I zřím, jak vesele a lehko srdce Tobě skáče,
an houf kol Tebe švihákův a prázdných smíšků,
však věz — tu anděl štěstí našeho vždy pláče.

Co to?

Co to? Já nerozumím. Chlad? Proč náhle chlad?
Což sladký zrak Tvůj umí lhát? To lží zvu rád.
Spíš byl bych řekl, klamný že jest úsměv hvězd —
však Ty —? Ó nedej říci, že to pravda jest!

Což nesetkají se už zraky naše víc?
Kdo radil Ti to, rci? Kdo chlad Ti vdechl v líc?
Kdo oloupiti chce mne o ten půvab, pel,
jenž hlavu Tvou mně kouzlem čistým obestřel?

A najednou jsou zraky Vás všech studení,
já marně hledám ve Tvém líci zardění
jak dřív, kdy nebe otvírala's v očích svých,
v těch očích plných dum a tužeb jiskřivých — —

Ó divé bolesti vše, mořem hukotným
se vyplačte, neb udušen jest, zastaven
proud vroucí lásky v srdci mém — snem mrákotným
já klesám opojen, můj duch jest unaven.

Vzpomínka.

Čas nejluznější v roce. doba vánoční
svůj ohlásila příjezd — chladně však.
Na saních stříbrných vždy přijížděla dřív,
dvé běloušů, již řehotali radostně
a zvonky řinčeli jak zlato čistými.
dřív zapřaženo bylo v saně teplé.
a hory, pole, stromy tak se jiskřily.
až mněl's, že jedeš zemí začarovanou.
Dnes bylo jinak. Pusto bylo všude,
bez hermelínu země mlčky ležela,
strom holý černý byl. a na něm krkavci.
A pusto bylo také v srdci mém.
Druh za druhem se loučit se mnou chodil.
pln smíchu, radosti byl každý, ptal se:
‚Což nevábí tě nikam kouzlo vánoční?
Což nikam nejedeš?‘ — A chladně mluvil jsem:
„Já? Nikam.“
A div že slzy nevyběhly z očí,
div srdce nepuklo. div šíleně jsem neštkal,
když tiskna ruku druhům svým jsem pravil:
„Já nikam.“

Druhové odjeli, a já jsem zbyl z nich sám.
Co dělat? Večer blížil se. dech noci svaté

už cítil jsem — ach, těsno bylo v jizbě mé.
tak těsno, dusno. mrtvo. Vyšel jsem ven.
Ruch v městě umlkal. ulice prázdny.
v kavárnách ani živé duše. sklepníci
jen líně dřímali. a pohozena
ležela taga: jako prázdná jáma
zřel na svět kulečník. a světel hořelo,
chci říci: mrkalo jen polovic.
Však za to okna domů všech jen zářila.
Toť illuminace vám byla tichounká,
však hřející a plesavá a blaživá.
To každé okno rozkoší vám tálo,
ten každý dům tak pohnut na svět hleděl.
jak stařec, když mu kolem šedé hlavy
úl slastných vzpomínek se rozebzučí,
on chvěl se blahem. pln byl zbožné úcty,
vždyť bůh sám byl dnes jeho vzácným hostem.
jenž navštívit šel štěstí rodinné.
Tu a tam okny strom jsem uzřel vánoční
pln svíček, zlatých jablek. zlatých ořechů.
Však dále ani mysliti jsem nechtěl;
neb každé osvětlené okno, každý dům
se tázal mne: ‚Což žádných nemáš milých?
Což nikam nejdeš plnit štěstím prsou svých?‘
A jako němý do zářivých oken
jsem hleděl upřeně a po chvíli jsem řekl:
„Já? Nikam.“

Však větší ještě měla býti bolesť má.
Když nemohl jsem od zářících oken
svůj odtrhnouti zrak, ni spoutať myšlénky,

tu vzpomínky se vloudily v mou duši.
vzpomínky plny slastí a přec divoké
jak bouřlivá a sladká hudba cigánská,
vzpomínky žhavé jako horká láva —
já po Tobě jsem roztoužil se vroucně,
po Tobě prahnul jsem a tesknil, toužil,
po Tobě, po Tobě, má duše sladká!
Však marno bylo to. Neb z dálky slyšel jsem
Tvůj bezstarostný smích a čilý hovor,
a přes ty hory vše, jež dělily nás,
přes tolik mil jsem slyšel smích ten hlasně:
on mrazivý byl ulehna v mé srdce.
Dřív jako jarní štěbetavé vlaštovky
Tvůj smích mi poletoval kolem hlavy,
teď byli to jen černí krkavci,
již zobákem svým trhali mé nitro.
To rány byly kruté — já však tich byl:
neb ztlumeno vše bylo v nitru mém.
Tíž lehla do mých prsou, sevřela je,
ach, pláč snad náhlý byl by ulehčil mně,
než plakať nemohl ni nechtěl jsem.

Však z nenadání hruď má zachvěla se přec.
Zpět o rok cítil jsem se přenesen.
Vše radostí se třáslo, vzduch jak křišťál byl,
mráz vesele si pískal v holých stromech,
zem jiskřila se pod kopyty koní,
jimž na šíjích se chychotaly řehtačky,
jak střela pádili jsme zmrzlým krajem,
keře, stromy, tyče jen se mihotaly,
však mně to byla jízda přec jen zdlouhavá.

Já chtěl jsem, aby koně křídla měli,
vůz aby okřídlen byl, jen jen letěl,
neb srdce moje šířilo se, rostlo,
jak blankyt roste do hluboké výšky,
a tužbou vzdýmalo se nevýslovnou,
chtíc objať Tebe — svět svůj nebeský.
A všechna rozkoš z oněch dnů mi vála
kol hlavy mé, a každý úsměv Tvůj
a každý pohled, onen vroucný pohled,
kdy duše naše vždy se objímaly
a líbaly se v zřídlech našich zraků.
To všechno vzpomínal jsem sobě sladko.
A nyní? Těžko mysliť, pochopiť však
mně nelze. V srdce mé, jež rozpučelo
v květ bílý, hustý, jako jabloň z jara,
jak lípa vonná, včelky k sobě vábíc,
mně dubnového nasypáno sněhu.
Lupeny květů svíjely se mukou,
až scvrkly mrazem jako suché listí.
Však klidno bylo srdce, ač se svíjelo,
ač hrdě cit se vzpíral uražený.
Neb každý projev bolesti mně zdusil
Tvůj bezstarostný smích, ten jasný smích,
jejž přes tolik mil slyšel jsem já hlasně,
ten čilý, zpěvný smích, jenž nejvíc bolel mne.
V mé hlavě, v prsou mých se lítosť budila,
že beze mne Ty můžeš býti vesela.
Však slyš — slyš! Jásavý a slavný zpěv,
plesání varhan: „Narodil se Kristus!“
jak noční moře z plných útrob zvučí —
tmu záře proniká, i hvězdy kmitají

a zpěvu naslouchají plesavému
nad chrámem trnoucím. — Hle, v myšlénkách
jsem došel ke chrámu, kol tmavá ulice
a půlnoc velebná.

Měl v chrám jsem vejít?
Čas mladistvý, kdy v užaslé mé duši
salaše zpívaly, a dumné hory
se třásly zbožné, korunami chvěly
hvězd plesajících slyšíce řeč slavnou,
se zjevil přede mnou — já v chrám jsem vešel.
Chrám pln byl lidstva, pln byl veselosti.
Všem srdce vroucně zpívala, že viděl's,
jak z prsou všechněm vyšlehuje plamen,
jak třepotá se srdce — zpěvný skřivan,
jak písní radostnou všem líce hoří,
jak blaha slzy vytryskují z očí.
Dnes každý šťasten byl — sen růžový
a hvězdnatý už stížil jedněm víčka,
a druzí v chrámě ještě uvolňují
svým prsům, které přetékají štěstím.

To když jsem viděl v zadu u zdi stoje,
ucítil jsem, že ztlumené mé nitro
v pláč náhle propukává. To však nechtěl jsem.
Já všechen pláč a slzy chtěl jsem zakleť
jak pramen do skály. I šel jsem domů.
Již bylo s půlnoci, já brzy usnul.
A když jsem usnul, zdálo mi se náhle,
že s druhy svými při víně já sedím.
Kalíšky cinkaly, když na vzájem

jsme připíjeli sobě a všem milým,
na zdraví děvčat našich — zpěv jen zvučel,
však při každičkém doušku slza skápla
mně do kalíšku, a slzami těmi
já otrávil jsem se. I pochovali mě
do zmrzlé země za tichého rána,
nikdo — jen stařičká má matka štkala
u hlavy mé, však Ty, již tolik, tolik
jsem miloval, Tys neukázala se
u lože mého ani na mém pohřbu.
A po dlouhých teprve, dlouhých letech,
kdy mladý javor vyrostl už z hrobu,
Ty přišlas ke mně sklamána ach, v žití
a prosila jsi o trochu mé lásky.
A hrob můj otevřel se, vzal Tě ke mně,
a po dlouhých těch letech s divou touhou
jsem Tebe objal, přitiskl k svým prsům,
a oba plakali jsme jako děcka
Tu hrob však zavřel se, a ve horoucím
objetí usnuli jsme na věky.
A růžový keř vzrostl z těla Tvého,
on rozkvétal a obepínal javor.
a nade hrobem láska naše srostla. —

Dech volnější jsem cítil probudiv se,
vše proliv slzy v divokém tom snu.
Chtěl hledati jsem teplou Tvoji ruku
a sladký úsměv Tvůj a vlhký zrak Tvůj,
chtěl jsem Ti říci: „Nač, duše moje drahá,
báň nebes boříš štěstí našeho?“
Však bezstarostný jenom smích jsem slyšel.

přes tolik mil jsem slyšel smích Tvůj zpěvný.
Ten nejvíc bolel mne, neb nesvědčil Ti.
Vše pravilo mi: „Čas je, bys se loučil!“
A když jsem váhal, cítě toho těžkosť,
když v prsou všechno vzpíralo se tomu,
hlas znova volal: „Čas je, bys se loučil!“

Červánek ranní právě z lesů vstával,
sen růžný prchal — „s bohem!“ jsem Ti dával.

Dissonance.

I.

Spoutal jsem již srdce,
ztišil jeho bouři,
spjal jsem je tak těsně,
až krev z něho stříkla.

Vzpínala se sice
sirota ta bídná,
ale já jak tyran
nedbal jeho nářků.

Umlčel jsem srdce,
zaklel jsem své štěstí —
ach, zda zaklnu též
na Tebe vzpomínku!

II.

Pryč, lyro, jež jsi lásce hymny pěla,
ty jarní zvuky, letní melodie,
    já napjal na ni zlaté struny,
a druzí natáhli mi na ně zmije.

Pryč, pryč! — — Tam v koutě leží povržena,
prach s pavučinou zlato její ničí,
    a místo sladkých, vroucných zvuků
mně hadí jazyky teď ze strun syčí.

III.

Dva havrani se nesli vzduchem
a zvolna plujíce nad oknem mým,
v němž ležel jsem, tak mluvili:
‚Toť školomet?‘ — zakrákal jeden,
zobákem na mne ukazuje.
„I Němec to!“ — ušklíb' se druhý.
„Tak aspoň mluví. S pathosem
a s rozervanou rhetorikou
on ve hrob nepaměti vrhá
svou lásku — ach, tak srdnatě!
A zatím každým večerem
jak zloději se plíží vzpomínky,
vše bolesti a muky nesouce,
a kradou spánek mu i sladkosť snů,
hruď napájejíce jen tužbami.
I naslouchá, hruď trpko svírá se,
a na stolku, kde lampa shasla již,
on pozdě usíná. A ráno?
Pln resignace jest — chachacha!
— Ty, myslím, brachu, nevíš, co to
za slovo, že tak hloupě čumíš?
Máš měkký ještě zobák, chlapíku! — —
No, Němec pravdivý to!
Čert aby také řeči slýchal!“
— — — — — —
A krákajíce zvolna pluli dál.

Ticho na Tatrách.

To anděl zašuměl?
Ne, to byl vzdech.
Vypukl ze skal, v něž byl zkameněl.
Vzdech, jaký cítíš, miluješ-li svět,
a není nikoho, jejž přivinul bys k srdci,
a jenž by tišil vlnění tvých prsou;
vzdech jako tužba daleká, již cítíš
a vnímáš otevřenou hrudí,
mluvou a hudbou tajemných těch sfér,
akkordy jejichž nad hlavou se vlní
jak roj včel zlatých s květů letících,
a nevíš, odkud jsou a kam se nesou.
A jenom cítíš na dně prsou svých
velikou bolesť, krutý, dravý pocit,
jenž jako upír myšlénku ti svírá,
vyssává její krev — a ty to musíš trpěť.

Oblaky bělostnými kmitají
jak zlaté jehly paprskové slunce.
Daleko v háji větřík vzbuzený
přilétá ke mně, aby usnul v skalách.
Pode mnou dřímají si vlnky
ok mořských, které šepotají chvíli,

neb větřík čtveračivý probudil je.
A vzhůru letí oblak — touha má —
však už se trhá rozplývaje v éther,
a já jen slyším šumění větru
a bouři svých prsou.

Do album.

Co Tobě, dívko, po jménu jest mém?
Jak Puškin kdysi já se tážu Tebe.
Toť vločka sněhová, jež padá s nebe
a roztaje, když dotkne se jí zem.

Věř, suchý jitrocel že bohatší je
než jméno mé — jím žije polní pták,
a city mé — to byla utopie,
a snů mých květ — to byl jen vlčí mák.

A žádné srdce nebude se chvít,
když vyřkneš jméno to, zvuk jenom prázdný
jak prasklá větev v pusté hoře zazní
a poví Ti: „On měl se nezrodit.“

Ty sama nad ním — ó což bych si přál! —
se nezamyslíš toužně, moje řádky
v Tvé hrudi nevzbudí ten pocit sladký,
ten lásky žár, jak v srdci mém Ti plál.

*

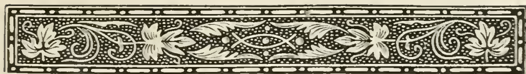
Mým hříchem není to, že nebesa,
jež směstnať chtěl jsem ve svém srdci mladém,
se rozplývají, květ že hyne řadem,
že nejsem víc než hluchá klávesa.

Však čelo mé ční jak z vln bouřných štít,
a vlaštovky, jež nad mořem tím letí,
jsou myšlénky mé, co jdou hledat klid
a — pod Tvým oknem hnízdo vystavěti.

IV.

Několik dojmů z Podtatranska.

I.

My v hospodě sedíme při víně žhavém,
pravém to tokajském, ohnivém, zdravém.
„Hej, spusťte už, cigáni, divokou notu,
ať můžem k děvčatům pro onu, pro tu!“

Toť dupotu, šumotu, poskoku, tlesku,
okna až třesou se v zářivém lesku,
a cymbál jak zvukotá, housle a basa,
jizbu div nestrhne bujará chasa.

Toť dupotu, šumotu, každý v to výská,
z rudých líc děvčatům černý zrak blýská,
ej, ohnivá očka a živůtek smavý —
divoko stiskají hoši své hlavy.

A v kolo se vrhají, výskot se zvýší,
uhřáté živůtky sotva už dýší,
toť dupotu, šumotu — venku noc tichá,
potají srdce mé pláče a vzdychá.

II.

Pěli hoši
při gajdoši,
přisedl jsem k nim;
číše zněly,
hlasy pěly
smíchem veselým:

„Na dně sklínky
upomínky,
radosť rdí se, plá:
vypij na dno,
aspoň snadno
hruď se rozehrá!

Kdo máš dévu
plnou zpěvu,
netřeba ti píť:
okamžikem
vonným rtíkem
dáš se napojiť.

Dívčích květů,
sladkých retů
prázdni žijeme,
ze dna sklínky
upomínky,
radosť pijeme.

Však my k vínku
mladou žínku
vezmeme si též,
zatím ale
věřme stále,
je to pro nás lež.

Na zdar, bratří,
jak se patří,
připijme si přec:
hruď-li pláče,
kvočna kdáče,
zavřeme ji v klec!"

Pěli hoši
při gajdoši. —
jaký hlučný zpěv!
až se žene
k rozbouřené
hlavě všechna krev.

III.

Ó stála tam v koutku dívka,
ji světicí byl bych zval,
však nechtěla s nikým tančiť,
sic byl bych už ji vzal.

Jen velikým, temným okem
v ten veselý zřela svět,
a živůtek se jí třásl
jak rosyplný květ.

Já duhu si kol ní klenul
i oblohu s rojem hvězd,
a když jsem se ptal, mně řekli,
že zasnoubena jest.

Že rodiče chudobni jsou
a šťastně ji chtěli vdáť,
a ona by pomohla jim,
nechtěla odpírať.

Pak později jsem viděl toho,
kdo nazve ji věčně svou,
byl bohatý muž to mladý
se tváří vyžilou.

On s úsměvem chtěl ji bavit,
i kytici v dar jí dal
a cukrovin plný talíř.
a klaněl se a smál.

Však lilií tvář jí kvetla,
a teskný byl její smích.
jí bolesť se leskla v očích.
v těch velkých, jiskřivých.

A nucena teprv vzala
z těch cukrovin drobet jen
a vlídně mu vzdala díky,
ač byl to tichý sten.

A ohniví kolem hoši
a děvčata veselá
se míhali v bujném tanci.
jak chýž by letěla.

Kol divoký čardáš víří,
a divoko hudba hrá.
v to světice tajné pláče,
s ní pláče duše má.

IV.

Jaký jste Vy starý košťál!
Nic vás tančiť nevidět!
Tolik děvčat černookých —
zbláznil bych se hned!“

Tak mi pravil přítel Slovák,
šátkem pot si stíral s líc —
pravil jsem mu: „Milý pane,
nechci tančiť víc.

Děvče vzal jsem sladkých očí,
přivinul je k prsům blíž,
celý tanec přetančil jsem —
nechci tančiť již.

Sladké oči jiskřily se,
s kyprých rtů jí sálal žár,
a v živůtku teploučkém tak
holoubků pěl pár.

To když jsem já viděl, cítil,
mozek málem se mi splet',
jenom jednu vzal jsem k tanci —
zbláznil bych se hned!“

V.

Po tanci cigáni hráli,
my vína popíjeli;
větříci ranní už váli,
a nad horou se bělí.

Každý si zahráti dával
svou píseň nejmilejší,
citů jež prudký mu nával
vždy libě ukonejší.

Toť na sta zpěvanek bylo
o lásce, ženách, víně,
po stolech víno se lilo,
a světla zřela líně.

Já jenom zahráť si nedal,
co v srdci zpívá, žije,
neb zpěv, jenž srdce mi zvedal,
ten nezná melodie.

Spolu však pil jsem já chutě
a zpíval mysle vždycky:
v Čechách mně nebudou krutě
láť proto jusuitsky.

Starý však Slovák když pravil
a číši zvedl výše:
„Volnosť bych nejraděj' zdravil,
volnosti vzhůru číše!

Nemohu, bratři, tak říci,
bolestí prsa spjata,
v divoké písni a hřmící
dnes nedbejme my kata!

Zpěvanky žalmem jsou naším,
zpívejme, dokud smíme:
ten den nám v roce je dražším,
když na vše zapomníme!“

Hudba a písně se rojí,
v cinkotu sklenic zpěv mizí —
bolesť jsem zapíjel dvojí:
svou vlastní a pak cizí.

VI.

Žár nebes sálal. Ve stínu jsme dleli
a hověli si, božích darů syti,
na dvoře čistém při okrouhlém stole,
pod námi pažit vonného byl kvítí.

Po kávě chutnal doutník. Kouřili jsme
a poslouchali, hostitel jak milý,
stařičký pastor, Sládkoviče četl,
a staré líce jak se rozohnily.

A paní pastorová k muži sedla
a mlčky pletouc, tichounká jsouc, čista
— květ v album uschlý, jenž nepozbyl barvy —
plésť přestává, slov hlubší slyšíc místa.

A krásné dcery zticha uklízely
a uklidivše za stůl s námi sedly,
pozorně slouchajíce věštná slova,
a chvílemi zrak velký, třpytný zvedly.

Jich mladí manželé a cizí hosté
vždy chvilkami k nim obraceli oči,
k jich hlavám půvabným, s nichž hnědých vlasů
se vlnil proud až po pás ve vrkoči.

A u pastora kmeta syn též seděl.
mladistvý theolog. jun přísný, vážný.
a stará matka občas se zálibou
svůj pohled k němu vznesla dobrý. strážný.

Dech vál. jak se slunce by láva tekla.
Od svitů slunečních byl blankyt bílý.
stál nepohnutě. přece však se zdálo.
že s rozechvěním nad stůl náš se chýlí.

A pastor četl — hlas se pružně vlní.
tu chví se žalobou, tu bouří hněvem.
a dumný zrak mu zanícením plane
— vše mlčí jako v chrámě jato zpěvem.

On „Velký půst“ čte, líce jemu zbledly.
hlas mocný div že neselže mu časem.
on vráskovitou ruku zvedá k nebi
a věštbu hlásá rozechvělým hlasem:

„Hotovi buďte. připraveni stále!
Muk velkých přijde ještě velký pátek,
zběsile vzkřiknou volnosti vší vrazi —
a potom —? Velkonoční slavte svátek!“

A hlas mu v hrdle vázne. muži mlčí.
stařičká paní slzí. mne krev pálí,
a krásné pastorovy dcery velkým zrakem
zří zamyšleně do oblačné dáli.

VII.

Dva dny celé šli jsme my s Tater,
to samými horami,
a cestou jsme zpívali sobě,
ač stezky neznámy.

Nás bodří dva junáci vedli
— báň nebe se mračila —
ti na každé faře vám měli,
co duše ráčila.

I stavili jsme se též v jedné,
tam dobře nás hostili,
hned pozvali rechtora, známé
a div nás pustili.

Pan farář nám ukázal včelín
a knihovnu, chrám i dvůr,
a při víně s námi pěl družně —
to andělský byl kůr.

A v kuchyni hmoždíře zněly,
a horkých šla vůní směs,
že líc paní farářky plála
jak v rozjařený ples.

To kuřata křičela žalně,
a nožky se zdvihaly,
že holubi ulétli strachem,
a husy prchaly — —

Dál za zpěvu šli jsme my cestou,
až nad námi vzduch se třás',
a brzo jsme došli už cíle,
kam druzi vedli nás.

Mně otec se zalíbil druhův
a smích dobré matičky
a čisťounké světnice bílé
a v oknech voničky.

I ptal jsem se, kdo že jich pěstí?
Že Annička, ihned zvím.
A zda by mně kvítek z nich dala?
že o něj poprosím.

Tvář ruměn jí spanilý zohnil,
a sladko se usmál rtík,
já poupátko od ní jsem dostal
a strčil za knoflík.

A hned jsem též zápisky vytáh',
v nich z Tater jsem kvítka skryl,
jež na svahu Kriváně rostly —
ty v kytičku jsem svil.

Já Anničce dal jsem ta kvítka
tu modrá, tu nachová,
a ona mi s úsměvem řekla,
že si je uschová.

A matička s otcem se smáli,
jen Annička klopí líc —
„Nu, pojďme již spat dnes!“ děl otec,
„zítra si řeknem víc.“

VIII.

Neveliká, tichá obec
Německá je sice Lupča,
ale věru divného cos
zažil jsem tam při muzice.

(Vy, kdož ústa máte plna
vzájemnosti naší české,
nevíte as, kde to leží?
Mikuláš Vám Svatý poví.)

Mladý svět chtěl zatančiť si,
starého si pozval Piťu.
„Bohu prisám!“ každý výskl,
„nehrá každý týden Piťo!“

Cigánská nuž přišla hudba:
vlasy — černé beranice,
tváře snědé, v očích blesky,
bílé zuby jen se smály.

Jizba plna tanečníků —
primášem dnes starý Piťo.
„Na mou hříšnou! Pohár vína!
Nehrá každý týden Piťo!“

Starý Piťo — zdravý topol.
každý sval jak byl by z žuly,
po pás šedá brada visí,
vlasy šedé po ramena.

Čelo jeho — smělá klenba,
rozpukaná, plná trhlin,
hlava celá jako Neptun
na obraze Rubensově.

Starý Piťo — Neptun mocný
trojzubem svým — tenkým smyčcem
máchne jenom — bouř hned hučí.
a hned toužně vlnka šumí.

Starý Piťo mrkne jenom —
cymbál spustí, druzí vpadnou.
písní začne roztouženou,
jak by slavík zalkal v křoví.

Sladkou písní roztouženou,
kdy dvé srdcí objímá se,
a dvé žhoucích úst se líbá
horoucně a dlouze, dlouze.

Housle pějí sladkolkavě.
cymbál zvoní jak sny zlaté,
a jak prsa hladila by,
rozbouřená — brumlá basa.

Bez dechu tu chasa stojí,
dívkám oči jen jen hoří,
a ve dveřích muži starší
pokyvují libě hlavou.

Náhle mrkl starý Piťo.
Jak když vítr zatočí se
na cestě, jež plna prachu,
v kotoučích prach žene cestou:

divoká tu zněla píseň,
struny div se nestrhají,
smyčce div se nerozstřepí,
ruce div že neupadnou.

Po cymbále rozzvučilém
paličky se mihotají —
každý šuhaj rázem výskl,
za bujnou se chytil hlavu,

druhou rukou děvče objal,
vírem divým vše se točí,
až se těsná jizba hýbá,
div že slyšet výskot huslí.

Vše se směje, všechno září,
všechno tančí, dupá, skáče,
„Ťúch!“ to výská, chachachacha!
bože, to jde o život! —

Starý Pito! Když jsem slyšel
cigánskou Tvou hudbu divou,
Tvoje husle, myslil jsem už,
že mné srdce rozskočí se.

Na bujného, divokého
posadils mne mžikem oře,
jenž se vzpínal, stavěl, řehtal,
potřásaje hustou hřivou.

A ten oř mne střelou nesl,
až za námi prach se zvedal,
nekonečnou dlouhou pustou —
vzduch jen fičel kolem uší.

Pod kopyty sršely mu
žhavé jiskry ze křemenů,
na něž oř můj řehotaje
házel z tlamy bílou pěnu.

Se všech stromů, kudy pádil,
ulétali plaše ptáci,
tišinu tu nepřehlednou
pronikal jich plachý pokřik.

A oř letěl jako střela,
a já nahnut k jeho šíji,
bezduch sedél v tvrdém sedle
cítě, jak mi srdce puká.

Neb jak vzduch mně kolem uší
fičel, jak by meč jej řezal,
slyšel jsem Tě, starý Pito,
srdcervoucí Tvoje husle.

Zdálo se mi, jak by oř můj
do prachu už umdlen klesl,
a já jak bych v dálné pustě
zmíral za zvuků těch huslí

Jak bych v dálné pustě ležel,
z hrudi mojí poraněné
krev by tekla, a mé srdce
umíralo samou láskou — —

V tom kdos chyť mne za koleno,
že jak uštknut vyskočil jsem.
„Hrome, vždyť Vy tady spíte?“
chechtal se mi přítel Slovák.

„Jaké pak to stvoření jste?
Ani vína nepijete —“
a již láhev s pohářikem
přede mnou se náhle octla.

„Dnes přec musí každá žíla
skotačiť a zadupať si,
jak jen Pito břinkne do strun,
jak jen smyčcem podráždí je.

A tož přece připijme si:
Piťovým tož na zdar huslím,
na zdar našim křepkým žilám
a kuřátkům děvulátkám!"

Tak se stalo v tiché Lupči
s neděle tož na pondělek,
na nebi když plný měsíc
dlouhou chvílí strašně zíval.

Nad Lupčí když chudák stanul,
slyšel cymbál, slyšel husle,
zamračil se, zaklel ztjcha:
„Čert už aby — — Bůh mi odpusť!

Což pak mám být věčným svědkem
celování, objímání?
Zažiju-li v životě svém
něčeho kdy podobného?

Mám-li věčně zírať chladně,
po tanci jak do zahrádky
vytrácí se šťastný párek,
rty se tisknou žhavě ke rtům?

A kterak se k tanci vrací,
do kola se chvatem žene,
vznáší se a tulí k sobě,
v objetí se sladko tulí?

Bůh ví, kolik let už sháním
družku sobě jako blázen.
Zda ji chytnu? Každá jenom
zasměje se běžíc kolem.

Už mám toho věru po krk.
Nejvíc však to ve mně vzkypí,
kdež ten starý kozel Piťo
poblázňovat přijde chasu.

To je shluku! To je shonu!
Jak by spása přišla na svět!
Každou bábu pata svrbí —
že to ještě papež trpí!"

Tak mudroval věčný ženich.
Huboval tak ze závisti,
přes uši si klobouk stáhl
slyše, kterak Lupča výská.

IX.

Pár chaloupek — celá dědinka.
tam jel jsem s redaktorem.
shon lidu tam zříme veliký
se tahat s jakýms tvorem.

Hle. medvěd tam černý pod krovem
za nohy visí zadní,
mu berani klidu nedali.
ni voli těžkopádní.

A chlapík to pěkný, statný je,
srsť jemnou má a hebkou,
však na koho tlapkou namířil.
každý se žehnal s lebkou.

I mluvil jsem řeč mu pohřební:
„Nu, vidíš, mrtvý brachu.
teď kůži ti za to sederou.
žes naháněl všem strachu.

Ty, jenž jsi měl hlavu odbojnou,
za zadní visíš nohy.
a vůl každý, beran učeně
si nastaví teď rohy.

Proč nechtěl jsi bečeť s berany
a bučeť s hlasem volů?
Teď žid tebe koupí na kožich,
jenž hnízdem bude molů!“

Tak děl jsem. Druh redaktor se zmoh’
už zatím na lokálku,
já hlavu vzpjal hrdě, bohatší
jsa opět o morálku.

V.

Poesie, Schwester der Natur, Süßigkeit der Götter, Einwohnerin des Himmels — daselbst möchte ich mich gerne etwas aufhalten, ein wenig über die krummen, gebückten Seelen hinaussehen.

Gramatikář **Schottelius** (1663).

Večer.

Ve včelíně nebes
měsíčný úl velký,
vyletují z něho
zlaté bzučné včelky.

To je šumů. zvuků.
jak by harfa zněla,
křidélkem tam lesklým
brnká bzučná včela.

Ve vzduchu však jasném
co se bělá, míhá?
Od země to zástup
andělů se zdvihá.

Ve velkém jak blankyt
nesou prostěradle
spoustu uschlých poupat.
samy růže svadlé.

Samy svadlé růže —
bolesť, lidské žaly,
aby těžké hlavy
sladko usínaly.

To už nebe plno
svadlých je as květů,
andělé však nosí
v neustálém letu.

Průsvitavá mlha
zem už v náruč jímá,
bez bolesti člověk
ve snu lehkém dřímá.

Rosa padá k zemi,
kolem ticho svaté —
ve včelíně nebes
bzučí včelky zlaté.

Svítání.

Na zemi mhla lehká,
nebem plují mračna,
s čela hor jen chmurných
dech plá tajné záře.

To sám anděl boží
uhasiv mdlé hvězdy
rozžehuje slunce,
dřív než bůh se zbudí.

Utiš se, mé srdce!
Pod mraky, jež v tobě
táhnou temným chvatem,
skryto spí též slunce.

Jitro.

Ale przyjdą inne czasy...
wierzmy umierając.

Kraszewski.

Červánek ranní procitl — jen výš!
Prosekni zlatým mečem temnou mříž,
zurážej zámky těžké od žaláře
a otevř dvéře, vpusť tam proudy záře,
ať vězeň noci, bohatýrský svět,
den uzří jasný, rosou svlaží ret!
Jen výš! Paprsky velebné, jen výš!
Již zlaté luky svoje napněte
a šípů stříbropernatých déšť vyšlete!
Jen výš! Vás palác uvítá i selská chýž.
Jen z hor již vyskočte a k zemi blíž — jen výš!
Květ každý zdvihne rosyplné číše
na pozdrav slunci, zjásá všechna říše,
sbor skřivanův a ptáků zpěvných dav
své napne hrdélko, a v lesklý háv
se vrchy odějí. Vy zatím skokem,
červánci zlatí, posypete září
oblohu modravou, ať každým krokem
jdouc s vítěznou a velkodušnou tváří
se noří slunce nachu ve moři,
ať radostí mu líce zahoří!

Pluj před ním Vesny úsměv spanilý,
by v stopách jí se růže rozvily,
a hlasatel ať za průvody slávy
„Král vchází!“ volá, „skloňte, hvězdy, hlavy!“
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Zem, nebe dřímá. S šerem tma se honí
po mhlivém nebi, temnomodré pruhy
se vlekou dál, a jako bujných koní
jdou oblak řady nad hory a luhy
tak tajemně, že slyšet mníš jich lkání
a mníš: to u věčném jde bědování
bouř myšlének, jež proraziti práhnou,
dav bolestí, co v lidská srdce táhnou.

A ve hluboký ponořena spánek
tu horstva leží. Jako zástup spurný
kdys Titanů, již věčných bohů stánek
v nic chtěli skácet, sbor jich leží chmurný,
a na úpatí mhla se vznáší, bělá,
jak poraženým obrům krev by z těla
se vylévala teplým ještě oudem
a kouřila se, volným tekouc proudem.

To ticho! Zdá se ti, že mhla ta hustá
a mraky divoké a horstva mračná
jdou zbořit nebesa, by vláda pustá
v jich byla rukou . . . Zdá se ti, že lačná
ta směs je hrází, kterou tvrdohlavý

vždy předsudek myšlénce nové staví,
že dav to Erynií, který s bídou
se v zem hnal, nechtě býti Eumenidou.

Jak v temném chrámě lampy mihotavé
cos nad východem blesklo — tmou se šíří.
A řasnou mhlou jak ve sněhovém chmýří
myšlénka boží sletla k hoře tmavé
jak zlatý orel na vrcholek boru,
že duše zachvěla se v lesním sboru,
a křídlo rozpjavši, jež ohněm kvetlo,
v zem širou volala: „Buď světlo, světlo!“

Hor vrch už ozlacen. Těch křídel vanem
vřísk' noční dravec nasytiv se vraždy,
jak zbabělci mhly prchly tichým lánem,
tma nebes puká — mrak se zarděl každý —
noc máchá křídly — orli záření letí —
a v boji tom vzduch ptactvem jal se pěti,
vždyť na slunce vstoup' Cherubín a v klidu
dal nad hory se vznésť, by žehnal lidu.

A o jitřní jak na vánoce s kůru
koledy dětské prozpěvují hlasy,
a žasne lid, když ve tajemnou chmuru
plá v sterých světlech oltář věčné krásy,
an farář stařičký, vlas jinovatý,
rtem třaslavým dí: „Bůh se zrodil svatý!“
a radosť vzchází, kadidla kouř dýmný —
slyš, nebe v také rozpělo se hymny:

Vstaň, člověče! Vstaň, tvore, chloubo boží,
nechť nebe polibek svůj — rosu vloží
ti na vyprahlé rety!
Proč mrtvě ležíš? Či tvá duše hlucha?
Dej zářně kmitať blesku svého ducha,
vždyť jásají vše světy!

Proč vzpoura v oku tvém a trpkosť v retu?
Zpod vrásek tvých proč žal zří němě k světu?
Proč bouř tvá prsa vzdula?
Tvé vzdechy letí jako vichrů hněvy,
svou silou přehlušují naše zpěvy
i mocné Alleluja.

Sám bůh své mračné čelo dumně kloní,
až blankyt zastená, a mhly se honí
a na mraky se kupí,
když v jitro růžové, kdy všechno plesá
od kvítka na louce až po nebesa,
jen člověk mlčky úpí.

Však musilo dřív ze slz býti moře,
a javor, jedle vzrůsť musily z hoře
— les chmurný, bez pohnutí,
než Pán náš smiloval se z všehomíru
a vyřek' slovo — holubici smíru
se štěstím na peruti.

Kam zaletla? My neslyšeli zmínky;
snad v kolébce jen, děcko kladouc v plínky,
si zdřímla na chvílenku . . .

My víme jen, že paměť září věčná,
že kudy spěla, cesta zbyla mléčná
obloze na výklenku — —

Vstaň, člověče! Sám hledej cestu onu,
jen v pažích síly víc, míň v prsou stonu,
ty najdeš cestu pravou!
Znej prsa svá, jimž dána touha divá
a neklid, prahnutí, jež srdce zrývá,
však sílu křísí zdravou!

Vstaň, vstaň! Hle, růžné nebe každým ránem
se rozepíná nade spícím lánem
a všechno volá k žití,
a nebes prostory se třesou z rána,
jak pějí kůry, otvírá se brána,
a slunce s trůnu svítí —
Alleluja! Alleluja! Alleluja!

Tak nebe zpívalo. A vzdušné vlny
se rozrušily, jak když hnou se lesy,
jak v hejnech labutě by zpěvuplny
oblohou zvučně táhly, jak by kdesi
se ve výšinách nebe rozevřelo,
a v slunné záři Serafů sto pělo,
tak vzdušné prostory se třásly němě —
ó velkolepá modlitbo!... A země?

Ó klide, míre! V usměvavém spánku
jak o stvoření sen tu dřímá hebce,

svou těžkou hlavu klade do červánků,
jak žvatlavé to děcko ve kolébce
zrozeno k bídě, až i k zahynutí,
však nevědoucí o tom. A na peruti
se nad hlavou jí zrada mračen hnala
hloub v západ polšerý. však ona libě spala.

Tu v údolích si protírají oči
dědinky pestré, kol nichž bujarý
stříbrnou žilou potok dál se točí.
Slyšíš ten zvuk? To hlas je fujary.
A od hor zpěv a od stád ladné zvonce
ti lehký větřík vábně přivívá,
vrch jásotem se zvučným ozývá,
že mníš, té kráse není ani konce.

Ó jitro zářivé! Je nevyváží
vše nadšení ni ducha mocný vzlet,
jak slabý pták se duch tvůj k zemi sráží,
když zápalem jen hoří širý svět,
a vzduch též plane dechem jeho básně.
Neb každý paprsek se na zem nesa,
jak blaha krůpěj do duše ti klesá
a rýmem zazvoní tak divokrásně.

Hle, obraz tužeb tvých a snův a plánů.
tvých zápasů a všech tvých myšlének
se vznáší vzdušně v tajemném tom ránu.
Hle, slunce jako vybájený rek
tvých přeludů jak hrdě stoupá vzhůru.

ba zdá se ti, že slyšíš ve lazuru,
jak anděl kůry by tvé hymny pěly,
co snem jsou duše tvé, kde zřídlo měly.

Zde hlavu skloň, a všechnu touhu divou
svých prsou rozbouřených ukryj v sobě,
zde slzu potlač v oku zádumčivou
a zapomeň, že v lidské žiješ mdlobě.
Květ ku květu ať duch tvůj pilně sází,
však neleť dál! Let další jenom zmrazí
tvá vroucí prsa smutnou myšlénkou,
jak vše to slavnostní jest jenom hrou.

Vše ticho. Slyš, z údolí zvony znějí.
Od stád? Ne, z věže chrámové to zvuky
se nesou v kraj. Vždyť stromy též se chvějí.
Ó zmlkni! Ňader přírody slyš tluky
tak posvátné, jak lásky vzpomenutí,
tak dojemné, jak zpěvy od labutí.
Vždyť vše, čím dýcháš, čím ti srdce bije,
od věků v nitru všehomíra žije.

Tak lesy, pole, pták své ráno slavil.
A člověk? Procitl už dávno. „Bože!“
ret zašeptal, řeč další dech mu znavil.
Hruď byla stísněna, když vstával s lože.
Děl k ženě: „Poslyš, snil jsem, že jsme sobě
z těch kmenů, jakých v panské hoře hnije,
zrobili chatku. Jářku, naše robě
mít bude aspoň, kam svou hlavu skryje.“

A mlčky šel zas klády svážet v kraji.
Šel kolem vsi. Hle, bílý zámek za ní.
Té noci byl on pravou říší bájí.
Lesk zlatých svícnů, hedbávný šum paní,
ples hudby, tanec, smích a cinkot číší
kol tichých jásal až do rána chýší.
V nich děti líbal muž: „Jen buďte zdrávy!
Z továrny večer donesu vám stravy.“

A do továrny vyšel v době ranní.
Své srdce slyšel bušiť, mluvil v duchu:
„Já nezávidím vám, vy mocní páni,
ni bouřky nevolám v tom sytém vzduchu,
jen srdce svíjí se mi, tluče temně,
že člověka vy nevidíte ve mně —“
A cítil tmu, však do tmy že mu svítí
ty dětské hlavičky jak luční kvítí.

Chceš dále zříť? Ne, ne! Mhla mně v oči vhrká.
Ó neptej se mne! Tam ta chudá chatka,
v níž ospale tak žluté světlo mrká,
tam umdlena dnem těžkým spí má matka.
Bys na váhu dal horstva žulovitá
a srdce matčino, v něž bolesť vpita,
ó ustrnul bys vida zázrak světlý:
do výše balvany by horské vzlétly — —

Stál pohřížen jsem do dum nad údolem,
a mysl má s hrou uletěla zvonů.
Dědinky, města vzrůstaly tu kolem.

jak jiskerky by zkvetly ve záhonu.
a z bílých domků, o něž slunná záře
se opřela a v oknech předla blesky.
lid vycházel. Ty usměvavé tváře
mluvily štěstím, vroucně, po přátelsky.

To byla rodina. Neb všechno kolem.
co rostlo. kvetlo, zrálo, vším tu každý vládl
v pořádku tichém, úrodu v chýž kladl.
a požehnání plálo nad údolem.
Ni žebrák ani vrah klid nevyrušil.
jen umíráček údol pozasmušil,
když všichni vyšli do mrtvého světa.
by ve hrob kladli udřímlého kmeta.

Tam v bráně nápis byl — ó zvukové vy skrovní —
„My v životě jak po smrti jsme rovni.“

To sen byl blázna, vybledlý sen blázna.
Tvar bláznovské měl čapky s rolničkami,
jež řehtaly jak chasa cituprázdná
a v mozku rozběhly se bludičkami.
A chudý pěvec. který píseň pěje,
zpěv svaté volnosti. zván tímto bláznem,
on k idealu kráčí v letu srázném.
a čas a svět se kroku jeho směje — —

Zvuk zvonů hravě nad krajem se vlnil
jak vůně luk, jež zelení se skvěly.
vzduch leskl se, a klas svá zrna plnil,

a skřivan prozpěvoval rozechvělý
V tu krásu nekonečnou chtěl bych zírat
a s písní všehomíra sladko zmírat . . .
Pln touhy neskrotné se duch můj vznesl
a jako hnaný pták kdes na skalisko klesl.

A jako vody vzbouřené tu leží
hor chmurní obři, jejichž vzdorná čela
bůh kynem pokořil své ruky svěží.
V nebesa hlavu klada rozjasnělá
v zem slzy lkal. Mrakové prchli plaší.
A Madonna jak Sixtinská se vznáší
milostně nad světem pln lásky, vděku
bůh příštích věků.

Mněl jsem, že cítím ono svaté rozchvění,
když s Madonnou tak andílkové zřeli
do jasné cely k mistru Rafaeli.
A bylo mi v té chvíli nadšení,
jak netušený klid by srdce zhříval,
a na zem akkord blaženosti splýval.
Mé oči zavlhly. Ve slunné záři
se rděla zem, a úsměv dlel jí v tváři.
— — — — — — — —
— — — — — — — —

Vznešeně plulo slunce po klenutí,
tráva se leskla pozlacena rosou,
a lidé zapomněvše útrap, s chutí
hle, v poli pracují a řinčí kosou.
Ó slyš ten ruch, jak spokojený zdá se!

A hymnou skřivančí v té ranní kráse
vyletěl duch můj, jaro v duši hlásal
a se vším tvorstvem jednou písní jásal:

Vy drozdi, skřivani a jak se zvete,
prameny čisté, i ty, polní květe,
vy kněží lesů v jitra plameni,
můj ohlas vpusťte ve svůj chorál zvučný!
Já člen a oud jsem s vámi nerozlučný,
a píseň má z týchž zřídel pramení.

Na křídla orlí, na mrak duch můj sedá,
u zřídel čistých duši lidskou hledá,
by rosou útěchy ji napojil;
a v doubrav hučení, kdy vichr teskně hýká,
a každý strom se mění v kouzelníka,
dav myšlének mých vždy se vyrojil.

Mne osení, v němž skřivan hnízdo skrývá,
nadšením plní a do díla zývá,
jak jetel kvetoucí zve roje včel,
a mladá jabloň již jablíčka malá
se z květův uzarděle vyklovala,
mně nedovolí, abych netečněl.

Mně malá vlaštovka, jež mladým pokrm snáší,
jest dražší nade mnohou školu naši,
slov nezáživných dusnou příšeru,
a kopec mravenčí, kde plno žití,
kde druh jen přes druha se v práci řítí,
mně vzorem jest všech mnišských klášterů.

A z hlubin duše své též boha vzývám.
když na sad kvetoucí se z jara dívám.
a na mou hlavu bílý padá květ:
„Hle, brouček vesele tu bzučí v trávě.
slyš, tolik štěstí lidské dej též hlavě,
ó nedej, nedej bídně zakrnět!

Nechť jitro sídlí v duši, jitro skvoucí,
zpěv, slasť a láska, rozkoš nehynoucí,
nechť ze vší práce vůně vane nám!
Dej sílu zdravou, bující a čilou
a z květů plody dej a žeň vždy milou,
dej, ve světě ať máme štěstí chrám!

Když oči klidem, srdce štěstím dýše,
když ruka ku práci se zvedá výše,
a duch jest volný, volný jak vzduch sám:
modlitbou nejzbožnější tehdy vzplane
náš dumný zrak, hruď pěti nepřestane,
a v srdci člověk cítí svatý chrám.“

— — — — — — — —
— — — — — — — —

V slavnostním tichu hrdě, zvolna vstoupá
mladistvé slunce. Luh se v rose koupá.
Jak čist jest obzor! Jak se lesknou vísky,
a věží rudé báně jak jsou blízky!
Vzduch zpěvu pln, vše k životu se hlásí —
ó žití, zdraví, což jest ve vás krásy!

Poledne.

Klid svatý vanul zemí, čistým vzduchem,
zem tvůrčímu se ukláněla duchu,
a s rozechvělou duší kořila se
i Tatra — jasná kněžna duchu světa,
své hrdé zraky upírajíc k nebi;
neb kněz velebný žehnal zářným sluncem,
obrovskou monstrancí, jež na oltáři
vší velebnosti libou září dýše
a sílu žití vlévá všemu tvorstvu,
an celý vesmír tiše hlavu skláněl,
a zlaté hvězdy skryté leskem slunce
v to vyzváněly stříbrnými zvonky.

Čas polední byl. Od slunečních svitů
se leskla zem, pták zmlkl v lese ztichlém,
vzduch širý pln byl kmitajících jisker.

Na štítě mlčky ulehl jsem holém.
Skal srázných spousta, propastí a roklin,
tu sněhu věčného sen nekonečný,
dál rozhled nádherný mou mysl vítal,
však ona shlížela jen v mořské oko,
jež ve skaliskách blýskalo se třpytně.

A duší mojí jako vítr horou
vzdech probíhal a vál tak dumně teskný,
mé srdce svíjelo se divnou touhou,
jíž na vrcholech štítů nebetyčných
jen cítíme, když mezi nebem, zemí
duch náš se vznáší jako skalný orel,
kdy v hlavě naší skrývá se a vzrůstá
svět velký, plný kmitajících jisker,
neznámých myšlének to neskrocených,
jež míhají se jako plachá stáda
divokých koní nepřehlednou pustou.

A bez hnutí když v mořské oko zřel jsem,
zvuk slyším náhle, šelest pružných křídel.
Hle, labutě tři stříbrolesklých křídel
se nesly vzduchem, ve sluneční záři
se kmitala jich křídla jako perleť.
Však sotva že jen dotknuly se země
a usedly si ku mořskému oku,
hle, Rusalky z nich staly se hned svůdné,
a se smíchem, jenž zvučnou zvonil písní,
se vrhly do vln lesknoucích se jasem,
a v pršce krůpějí, vln stříkajících,
kdy každá krůpěj zlatou byla perlou,
ta bělostná jich tílka zářící jen něhou
se skvěla luzně, za jarní jak noci
uprostřed beránků dech čisté luny.
Pak na břeh usedly a rozplétaly
své zlaté dlouhé vlasy. Jako duha
by lehla na břeh, vábný hrál jich půvab,
a na stydlivých ňadrech, unavena

jež plála dechem žhavým, záříce jak
dvé zralých, vonných broskví, zapýřené
se klovajících z listí, třásly se jim
stříbrné kapky, na listech jak rosa.
A česajíc své husté zlaté vlasy
tu mluvila z nich jedna čilým smíchem:

„Jaký to bloud tam na temeni leží!
On zdaleka sem přišed pro klid svěží
mní, že ten blankyt, co se v dálku klene,
tak modrý, čistý jako vykouzlené
snů velkých říše, vybásněné ráje,
mu v prsa ulehne, a zlaté báje
o lidském štěstí že se splní jemu,
by vyzpíval je světu užaslému —
chachacha!“

A druhá česajíc své zlaté vlasy
jí vpadla do řeči a hovořila:

„Ba bloud to věru. Na své krátké pouti
jen pěvcem, pěvcem chce on býti, slouti,
a mní, že hovor vichrů, hymnus moře
a bídných stesk a skryté lidské hoře,
dech volnosti a blahých srdcí tluky
že do strun spoutá na divoucí zvuky,
a neví, že i sny se povykouří
jak hora ze mhly po hukotné bouři —
chachacha!“

A třetí splétajíc své zlaté vlasy
řeč tuto zachytla se usmívajíc:

„Bloud největší to! Velkou hledá lásku
a všechen klid své mysli dává v sázku.
By raděj' moře nepřeléval v jamku
a odhodil tu bláznovskou svou známku.
Neb neví on, že v dívčí mysli vnadné
jen lehký rozmar od věků již vládne.
Proč raděj' nejde k nám? Vždyť může znáti,
co od kolébky život moh' mu dáti —
chachacha!“

A v bujný smích ten Rusalky vždy vpadly,
až z tichých skalisk ozvěna mi zněla,
ten jízlivý a uštěpačný úsměch.

Jak moře do šířky i dálky rostlo
mé srdce, klenouc se jak blankyt,
a zase svíralo se netykavkou
s tím větší mukou, zimničnou to mukou.
A jako stádo divobujných koní
řičících v letu nepřehlednou pustou;
jak hejna racků nad vlnivým mořem,
již stožár hledají si k odpočinku,
to otřásalo chladnou mojí hlavou,
a před mým zrakem život můj se zjevil,
můj celý život, jejž jsem dosud prožil.
I ptal jsem se: „Cos dal mně?“ — A on mlčel.
A písně Rusalek mi k uším zněly,
ten lákající zpěv pln trpké pravdy.

I zdálo se mi náhle, sen že sladký
mou mysl jímá jako ševel harfy,
jak včely lesem melodie pluly
mou hlavou líbezné a smavé,
kol vůně rajská dýchala, jak skály
by změnily se na květnaté sady
A ve snu cítil jsem, jak lehce, zvolna
obrovský orel na křídla mne béře,
chtě zanésti mne ku mořskému oku.
A když už zdálo se mi, vrchol skalný
že opouštím, v tom náhle slyším výkřik:
„Probůh! dej pozor! Nad propastí visíš,
a jeden pohyb, a jsi věčně ztracen!
Kdo objímal by potom tvoji hlavu!“

To hlas byl známý. Procítal jsem zděšen.
Tam mezi skalami se zjev mi míhal
mé matky chudičké, jež křečovitě
rukama lomíc pospíchala za mnou.
A život můj zas před mým zrakem stanul
a tázal se: „Co dal jsem ti?“ — A dojat
jsem cítil, nejtrpčí že úděl lidský,
dar nejhroznější, který člověk dostal,
je lidské srdce — moře bez poklidu.

Již s Tatry sestupoval jsem já mlčky.
Zem jen se skvěla od slunečních svitů,
hor modrých řetěz obepínal mile
háj, nivy, pole vlnící se klasem,
vzduch širý pln byl kmitajících jisker.
Zem životem se z dálky na mne smála,

pták prozpěvoval v lesích na úpatí.
tak milá byla, nekonečně drahá
mně byla zem, mně drazí byli lidé.
A k Poesii, matce všechné krásy,
jsem z rozrušených prsou takto volal:

Rozpínej ducha mého perutě.
bohyně velebná, jež snem se blížíš,
jež hudbou hovoříš a láskou shlížíš
do našich srdcí vroucně, pohnutě,
ač neviděna, tajně, netknutě.
jež mysli naše, bludné labutě,
v jih vodíš teplý z krajů severních,
jež do duší nám s výšin bezměrných
jak rozhvězdnatělá báň v mořskou tůni zíráš
a rukou bělostnou s čel našich chmury stíráš!

Teď poznávám, že Tys to bývala,
jež dumkou tajemnou a sladkolkavou
jsi polétala šumně nad mou hlavou,
kdy lesní ptactva zvučně zpívala,
až borů koruna se kývala,
zem s oblohou si v náruč splývala,
kdy horami vál temných bájí dech,
až stromy tulily se, chvěl se mech,
kdy ve hlubinách lesů jako hoch jsem sedal
a korunami stromů modrý blankyt hledal.

Teď poznávám, že Tys to byla, Ty,
jež od kolébky dávalas mi chudé

nahlížet do zraků, jež od slz rudé
a němé byly, slzou oblity,
květ bolestí z nich dýchal rozvitý;
jež srdcí otvíralas úkryty,
ty srázné propasti a rokle žul,
v nichž ani větřík teplý nezadul,
než hořkosti jen jezero kde teskně šumí
a každý sladší oddech nelítostně tlumí.

A v rozbřesk ranní, kdy se z dumných hor
zpěv slavný vznášel, až se hvězdy třásly,
jež v jitřním nebi zbožně žasly, hasly,
kdy ve purpuru chvěl se vonný bor,
a celá hora zanícený zor
a vážné témě vzpjala nad obzor,
jenž růžných obláčků a květů pln
plál jako moře žhavězlatých vln,
a pohoří a háje, osení a nivy
se rozplesaly v hymnus mocný, hlaholivý;

u večer májový, kdy rosu střás'
v zem mateřských snů plnou blankyt hvězdný,
a s láskou na ni patře, prostor bezdný
otcovských prsou plnil dechem krás
a hudbou, slavíků již sladký hlas
rozléval hájem, slavě lásky kvas,
an rozplýval se vůní vzduch i keř,
a mladá srdce v májovou tu šeř
své zaplétala mysli, ňadra prudko hrály,
a od polibků vřelých vonné rtíky plály;

v noc výskavou, kdy řvouce trhaly
se mraky zradné, připluvše tak němě,
kdy v základech se otřásala země,
kdy nebes klenby žhoucí pukaly,
myšlénky děsné — blesky míhaly
a smečkou hadů v zem se vrhaly,
kdy bystřin jek jak poražený voj,
však bouře vítězná dál plula v boj,
a vše ty symfonie jásající, divé
sto ozvěn budily v mé duši zádumčivé;

v dny bolestné, kdy plížil se i hlad
jak v zimě vlk — však zrak můj ohněm planul,
duch divnou silou pod hvězdami stanul,
té nádheře se divě lepých vnad,
kdy hudbu slyšel kolem sebe vlát,
sfér hudbu tajemnou, však nemoh' znát,
co mluví hudba ta — slov cizích říš,
ač poznával a v srdci tušil již,
že těmi nebesy a hvězdami cos dýše,
co skrytě v srdci klíčí, ozývá se tiše:

v dny všechny žití mého kdo stlal zář?
kdo vzlyk a bolesť, jež se v srdce vpíjí,
vždy na blaživou měnil harmonii?
Kdo sladkokojnou písní zohnil tvář
jak matčin dech, jež srdce na oltář,
však hlavu k trní kladla za polštář?
Kdo v hrudy zemské rozlil červánek,
květ vdechl do srdce, sny ve spánek

a hmotě pozemské, jež na hrudu by stvrdla,
dal křídla nadšení, by všedností vší zhrdla?

Bohyně velebná! Teď poznal jsem,
že Tys to byla vždy, mou hvězdou vůdčí.
Když vlny žití, stále prudčí, prudčí,
mne bídné stéblo dravým pospasem
pryč chtěly spláchnout, dřív než se klasem
se mohlo zjevit, dřív než zápasem
se mohlo vlnám opřít, vzdorovat —
Tys učila mé nitro horovat,
a za šumu Tvých písní, květů rozpučelých
se přehnal pode mnou vln příval rozhučelých.

Jak mám Tě velebit? Hle, celý svět
a slunce s hvězdami a širá moře
svůj zastavují běh a u pokoře
se Tobě klaní, zvěsti jenom let
když zazní o Tobě. Kam stoupneš — květ,
nach, zlato, červánky se stelou hned.
Lev divoký — oceán vzedmutý,
jenž hřivou šlehá v blankyt klenutý,
jak věrný pes svůj hněv před Tebou tlumí v sobě,
radostně plazí se, chtě lízat nohy Tobě.

Však větší nemohlas mít oslavy,
ni vřelej' nemohla hruď lidská tlouci,
zrak nemohl Tě vítati tak vroucí
jak zraku mého vděčné pozdravy,
jak tlouklo srdce mé, jež v jásavý

se vzdulo zpěv jak vichrem doubravy.
Slasť větší nemohla chvěť duší Tvou
nad blaho to a rozkoš opojnou.
již vdechlas mému srdci jak pel rosný kvítí
a láskou zachránilas mladé jedno žití.

Jak mám Tě velebiti? S chuďasem.
jenž v šerém dómě v zadu rozchvěn stojí
a zticha modlí se, an v nepokoji
kol lid se tlačí. patře s úžasem,
jak vchází král — jak zlatem, topasem
vše leskne se, jak fanfar ohlasem
se klenby třesou. kněžím rdí se háv
a kolem krále knížat skví se dav —
s tím chuďasem. líc jehož svatým ohněm hoří
se k Nejvyššímu pnouc — můj duch se Tobě koří.

Kéž moh' bych Tebe matkou stále zvát!
Kéž moh' bych říci, co mne mučí. souží,
co zmítá myslí. po čem touží
má hruď. můj duch. čím nepřestane plát
zrak neklidný. a o čem snívám rád,
že dlouhé noci probdím častokrát.
Však Ty to víš — nuž veď mne dál. bych vdech'
tluk lidských prsou do strun, slasť i vzdech.
Než nedej, struny mé by takými se staly
jak ty. jimž vlny egejské se chechtem smály!

Rozpínej ducha mého perutě,
bohyně velebná, jež snem se blížíš.

 jež hudbou hovoříš a láskou shlížíš
do našich srdcí vroucně, pohnutě —
mé myšlénky jsou zpěvné labutě,
a hruď má rozchvívá se vzedmutě,
květ pučí v ní a na plod uzrává,
když strunami jí van Tvůj zahrává.
Však neslyšíc Tvých křídel šumu matně zmírá,
neb Tys jen žitídárným sluncem všehomíra!

Ad astra!

Na vlnách se pochyb klátí
loď má, kterou zora zlatí.
Sám si pevně řídím vesla,
nedbám, že se bouře snesla,
obzor kalí, v moři skály
šklebí se už na mne z dáli.
Co mně do vln, vichřic hněvu?
Já se modlím v ranním zpěvu:
Per ardua ad astra!

Je člověk prach, jenž marně stíhá kolesa,
však svýma rukama by strhl nebesa.
Štít závratný, jenž čelem sahá v oblaka,
jej k sobě přiláká jak stožár buřňáka.
A trním, skaliskem jej žene dálka cest,
až tělo krvácí, však duch jde drahou hvězd.
Dá křídla myšlénkám a citům volný tok
a z číše křišťálné nadšení pije mok.

Bezsenné vy noci dlouhé!
V bolestech a dumě pouhé
při lampě jsem snášel žluté
trámy, stožár k lodi duté,
plachty k lánu, abych k ránu
vyplul v život — k oceánu.

Rozechvěn v prsou, s vlhkým zrakem
pohlížel jsem za oblakem:
Per ardua ad astra!

Je člověk křehký tvor, však s perlou skořápka,
on ve vzduchu jest orel, v moři potápka.
Báj lidstva o štěstí jej k písni vábívá,
a sám přec spoustu vichrů v prsou ukrývá.
A když se blankyt trhá v třesku hromovém,
jak cestu žití zblažit, sní on pod krovem,
ta všechna řeč, jíž moře mluví, nebesa,
v něm zpívá, pláče, rozjitří se, rozplesá.

Co v tu loď? Jak Noe starý
holubic a orlů páry
a svou lýru prostou vložím,
obepjatu čerstvým hložím.
U stožáru za vln sváru
opřen stojím, nedbám zmaru,
však tam v dálce břeh se šeří,
a má duše doufá, věří:
Per ardua ad astra!

Kde lásky, svobody zrak plá pln lahody,
kde mysl volna jest, tam plno úrody.
Tam radosť, blaho dlí, sváteční všude ruch,
háj zpěvem vlní se a zlatým klasem luh.
Však k zemi přikuti jsme pouty, řetězy,
a zem je tyran, nad duchem jenž vítězí.
A Samson, jenž chce sloupem zbořiť zpupný chrám,
hrob najde v troskách — z nich však vzejde fénix sám.

Dálný břehu, bájná země!
Nedbám víru. Siné témě
ku východu mlčky zvedám,
jitra růžný zásvit hledám.
Žízní hnaná — poušť kol planá —
jest mých tužeb karavana.
Srdce tluk však radí jisto:
„Čelo jen měj strachu čisto —
Per ardua ad astra!“

Ó nikdo neví z nás, zda nesklame jej krok,
zda stožár nepraskne, vír prorve lodi bok.
I hvězdy vrátky jsou, a snové pohasnou,
a ti kdož slábi jsou, před smrtí užasnou.
Však z žuly sval má muž, a smrť ho neleká,
jen srdce když mu dí: „Nezapřels člověka.“
A srdce vyrvěte mu, žíť on bude dál:
plá dosud Prometheův duch s Kavkazských skal!

Věčné hvězdy v nebes báni,
jež jste zřely do svítání
do mé duše snův a bojů,
z moře pochyb, ze příbojů
k vám se dívám, vás jen vzývám,
ku vašim vždy toužím nivám.
V hrob mi sviťte září hustou,
že můj cíl šel cestou pustou —
per aspera ad astra!

